Palestyna i Bliski Wschód

czasopismo poświęcone sprawom gospodarczym
Palestyny i Bliskiego Wschodu
Komitet redakcyjny: Leon Lewite, Józef Thon, P. Wasserman

Rok VI Warszawa, luty 1937 Nr. 2

TREŚĆ NUMERU:

Inż. JÓZEF THON

ROK 1936 W POLSKO-PALESTYŃSKIEJ WYMIANIE TOWARÓW

Rok 1936 stanowi w polsko-palestyńskiej wymianie towarów całość zamkniętą w sobie i różniącą się dla całego szeregu przyczyn od lat poprzednich. Starajmy się uprzytomnić sobie w zwięzłym skrócie główne czynniki, które zaważyły na jego obliczu tak odmiennym pod wielu względami, a jednak zasadniczo podobnym do roku 1935.

Zanim przejdziemy do analizy tych przyczyn, przyjrzyjmy się pokrótce pewnym cyfrom, odnoszącym się do tego okresu.

Tabela I.

	Import			Eksport		
	1934	1935	1936	1934	1935	1936
	(w tysiącach złotych)					
Styczeń	136	136	1,238	795	795	653
Luty	130	707	1,360	570	668	721
Marzec	204	777	1,529	1,126	910	537
Kwiecień	128	854	698	1,139	896	398
Maj	135	173	582	503	873	533
Czerwiec	47	81	36	580	1,419	451
Lipiec	28	73	43	730	1,790	286
Sierpień	50	68	58	570	1,631	391
Wrzesień	39	116	44	741	2,078	527
Październik	7	64	71	777	1,541	699
Listopad	47	47	40	787	904	846
Grudzień	102	659	387	750	730	761
	1,053	4,025	6,086	9,068	14,408	6.803

Jak zatem widać z powyższego, import, który od szeregu lat rósł niemal bez przerwy, wynosząc kolejno w r. 1931 626 tys. zł., w r. 1932— 618 tys. zł., w 1933 — 578 tys. zł., w 1934 — 1,053 tys. zł,, w 1935 — 4,026 tys. zł., w r. 1936 wzrósł do 6,086 tys. zł. Wzrost importu w roku 1935 w stosunku do roku 1934 wynosił 283%, w cyfrach bezwzględnych niespełna 3 miliony zł. Wzrost w roku 1936 w stosunku do roku 1935 wynosił jedynie 51,1%, zaś w cyfrach bezwzględnych 2.060 tys. zł.

Przejdźmy z kolei do eksportu. Wynosił on kolejno: w r. 1931 — 1.634 tys. zł., 1932 — 3,207 tys. zł., 1933 — 5,752 tys. zł,, 1934 — 9,067 tys. zł., 1935 — 14,398 tys. zł., w r. 1936 — 6,803 tys. zł. Wzrost w r. 1935

w stosunku do roku 1934 wynosił 58,7%, w cyfrach bezwzględnych 5.330 tys. zł., zaś w r. 1936 zaznaczył się spadek w stosunku do roku 1935 o 52,7%, w cyfrach bezwzględnych 7,6 miliona zł. Poraz pierwszy zatem od szeregu lat zaznaczył się w roku ubiegłym spadek i to odrazu tak poważny. Na spadek ten złożyło się kilka przyczyn. Są nimi: zaburzenia kryzysowe gospodarki palestyńskiej w pierwszych miesiącach ub. r. w związku z wojną włosko-abisyńską, oraz w o wiele wyższym stopniu, rozruchy arabskie, które trwały przez 7 miesięcy, poczynając od kwietnia 1936, ze szczególnie silną wehemencją, zaś do końca roku i w obecnym czasie w rozmiarach co prawda bardzo zmniejszonych, nie mniej jednak dostrzegalnych.

Mimo wszystko stwierdzić się daje w tym tak ciężkim dla Palestyny roku nadwyżka eksportu z Polski do Palestyny nad importem, wyrażająca się sumą 717 tys. zł., czyli 11,7% importu. Bezwątpienia, jest to wobec milionowych nadwyżek w latach ubiegłych poważne cofnięcie się, ale nie należy zapomnieć, że saldo dodatnie bilansu handlowego Polski w ogóle zmniejszyło się bardzo znacznie w roku 1936 w stosunku do roku 1935. Podczas gdy w r. 1935 wynosiło ono 65 milionów zł, to w roku 1936 spadło, mimo zwiększenia eksportu, do 22,7 miliona zł., z powodu nieproporcjonalnego zwiększenia importu. Analizując jednak bliżej cyfry handlu zagranicznego Polski w roku ubiegłym, dochodzimy do bardzo ciekawych wniosków. Podczas gdy bowiem udział obrotu handlowego polsko-palestyńskiego w ogólnych obrotach handlowych Polski wynosił zaledwie 0,6%, to udział dodatniego salda handlu z Palestyną w ogólnym saldzie dodatnim polskiego handlu zagranicznego wynosił 3,25%, czyli z górą pięciokrotnie.

Mieliśmy sposobność na tym miejscu*) zwrócić uwagę na charakter i strukturę eksportu z Polski do Palestyny. Podczas gdy pierwsze półrocze zamknęło się dla Polski saldem ujemnym 2,1 miliona zł, wypowiedzieliśmy opinię, że zjawisko to jest jedynie przemijającym, a objaw ten przejściowy jest wynikiem zarówno okresowego charakteru importu palestyńskiego, jak i zaburzeń w Palestynie z drugiej strony.

Już pobieżny rzut oka na tabelę 1 wskazuje, że poczynając od czerwca do listopada włącznie utrzymuje się import z Palestyny w zupełnie nikłych ramach dziesiątek tysięcy zł miesięcznie, podczas gdy eksport do Palestyny jest na ogół równomiernie rozłożony, z tendencją do wzrostu w miesiącach jesiennych, tj. w okresie sezonowego nasilenia eksportu kompletów skrzynkowych do pakowania pomarańcz.

---

*) vide nr 8/V z sierpnia 1936, art. „Pierwsze półrocze 1936 w polsko-palestyńskiej wymianie towarowej".

W wyniku tego zjawiska saldo dodatnie handlu polsko-palestyńskiego wynosiło w drugim półroczu 1936 — 2,8 miliona zł dla Polski.

Przyjrzyjmy się bliżej strukturze grup towarów, jakie Palestyna w roku ubiegłym konsumowała. Statystyka palestyńska (jak zawsze spóźniona) podaje, co następuje:

Tabela II. Import Palestyny w pierwszych 9 miesiącach 1936

	rok 1935	rok 1936	
Artykuły spożywcze	2,504 tys. ŁP.	2,432 tys. ŁP.	— 3%
Surowce i półfabrykaty	1,035 „ „	699 „ „	— 43%
Wyroby gotowe	8,091 „ „	4,635 „ „	— 43%
Różne	1,367 „ „	1,835 „ „	— 34%
Ogółem	12,997 „ „	9,601 „ „	— 26%

Nie będziemy powtarzać argumentów z wyżej cytowanego artykułu, które w całej rozciągłości zachowały swą wagę również w odniesieniu do drugiego półrocza 1936. Jak z tabeli 3 wynika Polska eksportuje do Palestyny przeważnie surowce, półfabrykaty i fabrykaty (drzewo budulcowe, dykty, komplety skrzynkowe, półfabrykaty i fabrykaty przemysłu metalurgicznego, wyroby włókiennicze). Ponieważ w działach tych import Palestyny w pierwszych 3 kwartałach 1936 r. zmniejszył się o 43%, a wedle nieoficjalnych statystyk, odnoszących się do czwartego kwartału, również i w tym okresie był on o tyleż conajmniej zmniejszony, jest rzeczą zrozumiałą, że eksport Polski musiał ucierpieć w pierwszym rzędzie i faktycznie: spadł on o 52,7%, a więc w przybliżeniu w tym samym stosunku, w jakim spadł cały import Palestyny.

W chwili obecnej ograniczamy się jedynie do podania w tabeli 3 zestawienia porównawczego wywozu głównych artykułów z Polski do Palestyny w latach 1934, 1935, 1936. Tabela ta obejmuje artykuły, które wyeksportowano conajmniej w jednym z tych lat w wysokości conajmniej 10 tysięcy zł.

Tabela III. Wywóz głównych artykułów z Polski do Palestyny w latach 1934, 1935, 1936

(Tabela porównawcza)

Art.	1934	1935	1935
Żyto	18	178	496
Mąka żytnia	217	257	205
Kasza gryczana	25	16	35
Słód	56	—	—
Grzyby suszone	11	13	16

Art.	1934	1935	1935
Jabłka świeże	—	16	—
Jaja	20	93	78
Masło	1	32	284
Sery	56	73	40
Konie	—	14	—
Bydło rogate	—	597	36
Kury	—	469	—
Cement	41	50	17
Grzyby solone, marynow.	—	17	10
Szynki, polędw. wieprz.	8	55	38
Konserwy mięsne	1	35	136
Konserwy rybne	19	21	6
Cukier	—	397	59
Drożdże prasowane	12	13	24
Farmaceutyczne przetwory	5	34	35
Biel cynkowa	10	50	17
Lakiery olejne i litopon	49	—	—
Kosmetyki	9	9	8
Kleje, żelatyna, kity	20	8	—
Skóry	11	4	4
Rękawiczki skórzane	15	20	11
Przędza z jedwabiu sztucznego	40	—	—
Tkaniny z jedw. sztuczn.	9	12	—
Przędza wełniana	15	48	—
Tkaniny wełniane	316	362	84
„ półwełniane	25	6	—
Przędza jutowa	—	—	14
„ bawełniana	19	25	—
Tkaniny bawełniane	468	346	160
Welwety, aksamity, plusze	—	16	—
Firanki, materie firankowe	1	10	4
Wojłoki	4	10	6
Liny, powrozy	30	—	—
Cerata, tkaniny olejone	20	25	9
Materiały i wyroby dziane, baweln.	33	27	—
„ „ „ wełn.	11	10	—
Bielizna, odzież, konfekcja	329	89	21
Kalosze, śniegowce	32	99	—
Żerdzie, drągi, tyki, kopalniaki	83	114	39
Belki, bale, kantówki sosn. jodł.	599	462	90

Belki, bale, kantówki dębowe	8	11	—
Deski i łaty tarte sosn. jodł. świerk.	378	1.007	266
„ „ „ dębowe, jesionowe	15	18	—
Deszczułki do opakowań	580	2.806	1.808
Podkłady kolejowe	6	77	115
Deszczułki posadzkowe	39	40	—
Dykty	1.309	1.306	888
Komplety skrzyn. z dykt	—	111	29
Meble gięte i ich części	533	1.005	168
Wyroby koszykarskie	19	28	11
Tektura, papier, karton	101	230	140
Książki	89	93	74
Przybory sanitarne	71	83	14
Naczynia fajansowe	42	31	—
Szkło, wyroby szklane	169	128	53
żelazo, stal, walcowane	73	1.057	302
Blacha żelazna	282	185	—
Rury i kształtki żeliwne	138	111	—
Wanny żeliwne	131	148	43
Zlewy, płucznie, umywalnie	221	45	—
Drut żelazny, stalowy	189	277	94
Rury i łączniki żelazne	1.111	462	124
Naczynia blaszane emaliowane	68	22	59
Cynk w blachach, płytach	45	39	8
Wyroby z blachy cynkowej	6	11	—
Wyroby z nieszlachetn. metali	7	29	5
Czcionki, stereotypy itp.	79	43	15
Okucia budowlane	5	23	8
Kłódki, zamki z kluczami	2	25	14
Noże, widelce, stalowe, żelazne	16	27	16
Wyroby nożownicze	12	6	6
Kotły, maszyny, aparaty i części	219	294	29
Samochody osobowe, ciężarowe	7	11	—
Samoloty i szybowce	—	—	36
Wózki do wożenia dzieci	7	11	7
Płyty gramofonowe	—	27	12
Wstęgi kinematograficzne	2	6	12
Kapelusze, czapki	13	26	5
Guziki, spinki, zatrzaski	2	16	9
Przybory piśmienne	13	12	5
Wyroby ze srebra	18	12	—

Tabela 4 ilustruje porównawczo przywóz głównych artykułów z Palestyny do Polski w latach 1934, 1935, 1936. Obejmuje ona, odmiennie od poprzedniej, artykuły, które przywieziono do Polski w tym okresie conajmniej w jednym roku, poczynając od 3 tysięcy zł.

Tabela IV. Przywóz głównych artykułów z Palestyny do Polski w latach 1934, 1935, 1936

(Tabela porównawcza)

Art.	1934	1935	1935
Pomarańcze	269	3.216	5.179
Grejpfruty	454	199	194
Cytryny	4	9	86
Owoce i jagody południowe	7	8	7
Nasiona sezamu	46	—	25
Jelita surowe i solone	—	—	9
Oliwa jadalne	120	182	121
Miąższ i soki owocowe	5	5	4
Koniak i wino	37	37	38
Brom	—	3	9
Chlorek magnezu	—	—	4
Skóry bydlęce	22	242	171
Szmaty	—	24	49
Książki i broszury	13	35	11
Metale nieszlachetne	—	6	31
Zęby sztuczne	43	31	122

Odkładając analizę szczegółową eksportu i importu w r. 1936 do następnego numeru, pragniemy już w tym miejscu wskazać, że dla polskiej produkcji rolniczej istnieją w Palestynie bardzo wielkie możliwości, do tej pory niemal że nie wykorzystane. Zwiększyć możemy poważnie eksport zboża, mąki, cukru, kaszy, bydła i drobiu. Bez względu bowiem na jakiekolwiek zaburzenia, które powodują gwałtowne zahamowanie ruchu inwestycyjnego, a więc jednocześnie pociągają za sobą równie gwałtowny spadek importu towarów, związanych z tymi inwestycjami (drzewo budulcowe, fabrykaty, żelazo itd.), ludność kraju konsumuje w okresie wszelkich zakłóceń życia gospodarczego w rozmiarach normalnych środki żywności.

Gdy uwzględnimy ponadto fakt, że w roku ubiegłym została zmniejszona emigracja żydowska z Palestyny, wówczas zrozumiałym się stanie spadek eksportu z Polski w tak poważnych rozmiarach, jak się on zaznaczył w roku ubiegłym.

Pragniemy zwrócić uwagę na daleko idący związek, jaki zachodzi szczególnie między emigracją żydowską z Polski do Palestyny a eksportem. Wynika to dobitnie z poniższego zestawienia, które ilustruje stosunki ilościowe w emigracji i eksporcie w ciągu ostatnich lat.

Tabela V.

Rok 1931	1.500 osób	1.630 tys. zł.
„ 1932	2.900	3.210 „ „
„ 1933	10.350	5.750 „ „
„ 1934	12.700	9.070 „ „
„ 1935	24.760	14.410 „ „
„ 1936	10.600	6.800 „ „

Jak za tym z powyższego zestawienia wynika, wzrastała emigracja kolejno o 93, 256, 13 i 95 procent, załamując się w roku 1936, kiedy jej spadek wynosił 133 procent.

Równolegle z tym szedł wzrost eksportu, który wynosił w kolejnych latach 97, 79, 58 i 58 procent, i znowu w r. 1936 załamał się o 111 procent. Należy zaznaczyć, że, o ile chodzi o eksport, dokonywał się on w warunkach wolnego obrotu dewizami w Polsce. Nie można jednak przeoczyć wpływu, jaki wprowadzenie ograniczeń dewizowych w Polsce z końcem kwietnia 1936 wywarło na eksport Polski.

Dr S. LOEWENGART (Palestyna)

NAJWAŻNIEJSZE SUROWCE PALESTYNY

Zainteresowanie surowcami, znajdującymi się w Palestynie, winno być skierowane głównie na materiały pochodzenia roślinnego i zwierzęcego. Przede wszystkim należy wziąć pod uwagę te surowce, których istnienie jest niezależne od działalności ludzkiej. O ważnych surowcach przemysłowych, jak tłuszcze roślinne dla przemysłu tłuszczowego (oliwki, sezam) lub przemysłu alkoholowego i spirytusowego (chleb świętojański, durra, jęczmień, winogrona) należy jedynie wspomnieć. Wzrastające wciąż znaczenie owoców cytrusowych, nie nadających się do eksportu, dla produkcji przetworów owocowych i marmelad, olejków eterycznych i pektyn, zostaje coraz bardziej uznane.

Palestyna jest bezwątpienia krajem, niezbyt wyposażonym w su-

rowce mineralne. Gdyby imigracja żydowska nie tworzyła potężnego źródła energii, i nie stała przed koniecznością wydobycia z tego małego kraju jaknajlepszych rezultatów, większość kraju leżałaby nadal odłogiem, gdyż jednak dalekie kraje zamorskie mogą dać kapitałowi europejskiemu o wiele ponętniejsze możliwości.

Najważniejszą gałęzią przemysłu tego kraju jest obecnie i pozostanie i w przyszłości przemysł budowlany. Surowce tego przemysłu najtrudniej sprowadzać z zagranicy, gdyż przy taniości materiałów samych długi transport nie wchodzi w rachubę. Aczkolwiek ¾ powierzchni Palestyny składa się z gruntów wapiennych lub wapnistych, jednakowoż sprawa wynalezienia czystego wapna budowlanego nie jest tak prosta. Większość znajdującego się w kraju wapna posiada mniejszy lub większy procent magnezu, który zmniejsza wartość wapna do gaszenia. Ponieważ sprawa transportu odgrywa w tym wypadku dominującą rolę, produkcja wapna skoncentrowała się, w zależności od rynku zbytu — jakim jest odcinek Jafa—Tel-Awiw, w jednym punkcie w Migdal-Zedek przy Ras-el-Ain. To samo dotyczy również i cementu. Aczkolwiek kraj jest bogaty w surowce dla tych przemysłów, jednak tylko nieliczne punkty mogą być brane pod uwagę. Znalezienie czystego wapna, znalezienie w bezpośrednim sąsiedztwie odpowiedniej gliny i merglu, istnienie nadających się do transportu dróg, z góry wykluczają cały szereg punktów, odpowiednich dla powstania przemysłu cementowego. Powstanie drugiej fabryki cementu, która jest projektowana, a która ma pod względem występowania surowców i bezpośredniego sąsiedztwa rynku zbytu najlepsze położenie, nasuwa naturalnie obawę nadprodukcji tego artykułu. Dzięki wysokim cłom ochronnym, z których ta gałęź produkcji palestyńskiej korzysta, ma ona możność, a nawet obowiązek szukania nowych możliwości eksportowych.

Z powodu dużego zapotrzebowania rynku krajowego, eksport cementu zmniejszył się z 10.000 ton w r. 1932 do 600 ton w r. 1934, import zaś wzrósł z 7.000 ton w r. 1932 do 151.000 ton w r. 1934 do 170.000 ton w r. 1935. Produkcja krajowa, która wynosiła do 120.000 ton rocznie, wzrosła od lata 1935 r. do ca. 250.000 ton. Wzrosło zainteresowanie dla wapniowców krystalicznych, marmuru. Palestyna posiada bogaty wybór marmurów, w odmianach żółtawych, czerwonawych i zielonkawych. W okolicy Jerozolimy oraz w górnej Galilei są różnorodne złoża marmuru, które znajdują duże zastosowanie w budownictwie.

Bardzo rozpowszechniona jest produkcja z kamienia wapniowego (chacac) do celów budowlanych i brukowania. Natomiast bogaty zasób bazaltu nie znalazł do dnia dzisiejszego zastosowania przy brukowaniu. Urządzenie nowoczesnego kamieniołomu byłoby, ze względu na stałą bu-

dowę szos, rentowne, gdyby zarząd kolei ułatwił przewóz przez wydanie ulgowych taryf. Palestyna posiada, oprócz pięknego kamienia naturalnego, który znajduje zastosowanie w Jerozolimie i Hajfie — materiały pomocnicze do budowy z żelazobetonu i ze sztucznego kamienia. Tak zwany „Zyfzyf" — jest to piasek, pełen odłamków muszelek, bogaty w kwas krzemowy. Jest on wykopywany w poszczególnych miejscach pustyni i stosowany jest przy budowach betonowych. „Zyfzyf" jest prawdopodobnie pozostałością podmorskiego kamienia, ponieważ skład jego nie wykazuje podobnych cech ze złożami istniejącymi wewnątrz kraju. Ważnym materiałem budowlanym, który w najnowszych czasach również z innych krajów importowany — jest Kafaf — żwir pumeksowy, który się znajduje na całym wschodnim wybrzeżu Morza Śródziemnego w mniejszych lub większych ilościach, i jest zbierany w bardzo prymitywny sposób. Powyższy produkt znajduje też zastosowanie w gospodarstwie domowym jako środek do czyszczenia. Import piasku i kamienia w roku 1934 wyniósł 8.496 ton wartości ŁP. 10.005, w roku zaś 1935 — 16.875 ton wart. ŁP. 20.035.

Do surowców, znajdujących zastosowanie w przemyśle budowlanym, należy zaliczyć również gips. Większe pokłady gipsowe znajdują się w pobliżu żydowskiej kolonii Menachemia (Melhamie) i są eksploatowane już od dłuższego czasu. Gips jest dodawany w małych ilościach do zaprawy cementowej (1—2%) dla ułatwienia jego wiązania. Jest on również w małej fabryczce na miejscu w Palestynie palony na gips „sztukateryjny". Gips może służyć również jako produkt wyściowy przy otrzymywaniu kwasu siarkowego. Krajowa produkcja gipsu wynosiła w roku 1934 — 3.450 ton, import zaś wyniósł 319 ton palonego i 1.117 ton gipsu surowego.

Do surowców należą w pewnym stopniu również materiały ceramiczne. Najbardziej wartościowy materiał ceramiczny, porcelana, przypuszczalnie nigdy nie będzie produkowana w Palestynie z powodu braku surowca, kaolinu, którego też, zgodnie ze strukturą kraju, nie można się spodziewać. Jeszcze do niedawna można było produkować artykuły garncarskie z istniejącej w kraju gliny, którą wyrabiano wyłącznie w prymitywnych arabskich warsztatach. Ponieważ glina ta ma przeważnie dużą zawartość wapna, nie dają się z niej urabiać nawet przy niskiej temperaturze lepsze wyroby. Przywóz gliny z zagranicy wyniósł w r. 1924 — 216 ton wart. ŁP. 1.038, w r. 1935 — 419 ton wart. ŁP. 2.375. Ze względu na fakt, że obecnie w Palestnie wyrabiane są wyroby ceramiczne (większa fabryka niemiecka w Jerozolimie, 2 żydowskie w Hajfie), Palestyna potrzebuje dodatkowych ilości tego surowca, który sprowadza z zagranicy. Bez wątpienia jednak przy przeprowadzaniu systematycznych badań,

znajdzie się również w kraju glinkę ogniotrwałą, która będzie cennym materiałem dla rozwoju przemysłu ceramicznego w Palestynie (rury drenażowe, misy itd.). Pokrewnym przemysłem jest przemysł szklany. Jako surowiec dla tej produkcji nadaje się piasek bogaty w kwas krzemowy, eksploatowany w różnych punktach wybrzeża.

W Palestynie istnieją również surowce do wyrobu farb. Kreda, chociaż nie pierwszorzędnej jakości, znajduje się w wielu miejscach kraju i ma już zastosowanie przy wyrobie kitu. Import kredy w r. 1934 wyniósł 291 ton, w r. 1935 zaś — 499 ton. Ziemia werońska lub zielona — jest w Palestynie eksploatowana przez istniejącą tam fabrykę farb mineralnych. Okra mogłaby być, jeśli nie w Palestynie, to w Transjordanii, pomyślnie eksploatowana, gdyby istniały dogodne połączenia komunikacyjne z terenami eksploatacji. Bardzo rozpowszechnionym surowcem w Palestynie jest wapień smołowcowy, który dotychczas nie ma jeszcze zastosowania praktycznego. Wapień smołowcowy znajduje się w złożach senonu w wielu miejscach kraju, w najlepszym gatunku w pobliżu Nebi Musa na drodze Jerozolima—Jerycho. Występuje on również w dolinie Jarmuk przy El Hamme, przy Artufie, Safedzie i Pekiin, w górnej Galilei i innych miejscach. Odsetek części organicznych wynosi w nich do 21%. Przez odpowiednią destylację można osiągnąć 10% oleju. Olej ten, podobnie jak iraskie surowe oleje, zawiera wysoki procent siarki i przy obecnych cenach na olej mineralny, osiągnąłby cenę ŁP. 3—3½ za tonę. Część oleju i gazy powstające przy destylacji mogłyby znaleźć zastosowanie przy produkcji palonego wapna, ponieważ pozostałość po usunięciu części organicznych, składa się przeważnie z węglanu wapnia. Zapotrzebowanie na palone wapno stale wzrasta w związku z rozwojem ruchu budowlanego w kraju. Założenie takiego przemysłu jest uwarunkowane uprzednim przeprowadzeniem technologicznych badań dla budowy odpowiednich urządzeń destylacyjnych. Z wapnia smołowcowego, bogatego w części organiczne, pochodzi czysty asfalt. Asfalt wydobywany z Morza Martwego, który w około 100% składa się z organicznych części, rozpuszczalnych w odpowiednich substancjach, cieszy się od dawien dawna dużą sławą. Eksploatacja tego artykułu jest jednak minimalna. Ilości, które dotychczas są przeznaczone na sprzedaż, są znikome i wydobywane są jedynie z asfaltu, wypływającego na powierzchnię Morza Martwego, najwięcej zaś w Wadi Muhauwat, gdzie asfalt znajduje się w ilości wielu tysięcy metrów sześciennych jako impregnacja złoży kamienistych. Pod względem pochodzenia i jakości podobny jest on do asfaltu w Latakie i Hasbeja w Syrii, znajduje zastosowanie głównie w przemyśle farb i lakierów. Koszt eksploatacji asfaltu znajdującego się na powierzchni jest tak niski, że opłaca się stosowanie jego do wykładania ulic. W ten sposób

dotychczas sprowadzane emulsje asfaltowe (zimny aslfalt) mogłyby być zastąpione produkcją krajową. Ta dziedzina narusza silnie interesy międzynarodowych koncernów naftowych, które, są szczególnie zainteresowane zbytem swych produktów przy budowie dróg. Cyframi produkcji nie dysponujemy, przywóz zaś asfaltu i smoły wyniósł w roku 1934 — 6.950 ton wartości ŁP. 142, w roku zaś 1935 — 9.621 ton wartości ŁP. 56.612.

Zainteresowanie naftą w Palestynie datuje się już od dawien dawna. Można już dziś jednak stwierdzić, że sprawa ta przez dłuższy jeszcze czas nie wykroczy poza obręb rozważań teoretycznych. Wszystkie tereny naftowe są zapewnione przez koncesje wielkim koncernom. Budowa iraskiego naftowego rurociągu pochłonęła zbyt wielkie sumy pieniędzy, ażeby inwestować obecnie w eksploatację nafty z terenów morza Śródziemnego.

Wchodzą tu w rachubę 2 tereny, jeden położony na północ i południe od Morza Martwego, drugi wzdłuż równiny nadbrzeżnej. Wzdłuż Morza Martwego zauważono kilkakrotnie mniejsze tereny, gdzie występowała nafta, i która według całego prawdopodobieństwa, ma coś wspólnego pod względem genetycznym z wyżej wymienionym asfaltem.

Równie jak w wielu krajach śródziemnomorskich, wydobywana jest w Atlit od szeregu lat z wody morskiej sól kuchenna. Istniejące duże ilości soli, które przypadają towarzystwu „Palestine Potash Co.“, nie są jeszcze eksploatowane, jak również sól kamienna położona na południe od Morza Martwego na Dżebel Usdum. Sól kamienna łącznie ze wspomnianymi siarką i fosforytami stać się mają produktem wyjściowym dla całego szeregu przemysłów chemicznych. Produkcja soli wyniosła w roku 1934 około 8.400 ton, z tego 859 ton z eksploatacji w Dżebel Usdum, resztę z salin w Atlicie i z terenów należących do „Palestine Potash Ltd.“. Import soli wyniósł w roku 1934 — 99 ton, w roku zaś 1935 — 78 ton. Produkcja chloru, kwasu solnego, kwasu siarkowego, ługu sodowego, superfosfatu, jest możliwa zarówno na skutek istniejących zasobów, jak i możliwości zbytu. Przywóz sody wyniósł w roku 1934 — 569 ton, sody żrącej — 1.416 ton, kwasu siarkowego — 122 ton (duży zbyt po mającym nastąpić uruchomieniu rafinerii naftowej), nawozów sztucznych — 12.853 ton (wartości ŁP. 104.724). Występowanie bromu w ługach fabrykacyjnych wody Morza Martwego jest co do koncentracji jedyna w swoim rodzaju. Statystyki eksportu z Palestyny nie wykazują wielkości eksportu ani bromu ani potasu. Produkcję bromu można ustalić z przywozu chloru, który jest używany prawie, że wyłącznie w celach produkcji bromu, na 40.000 kg. wartości około ŁP. 40.000. Eksport bromu i potasu, jak należy przypuszczać, uwzględniony jest w oficjalnych statystykach p. n. „Inne wyroby“

i wyniósł w roku 1934 ŁP. 79.000. Nie jest wykluczonym, że w okolicy Morza Martwego istnieją jeszcze pokłady soli, jak np. soli potasu. Wiercenia na tym terenie mogłyby dać jeszcze wartościowe odkrycia.

Obok bromu i potasu mógłby znaleźć zbyt w produkcji krajowej chlorek magnezu. Ma on zastosowanie jako środek pyłochłonny do odkurzania ulic, przy posadzkach i t. d. i dlatego też należy mu poświęcić więcej zainteresowania. Produkcja soli leczniczych z soli Morza Martwego odbywa się od dawien dawna. W przyszłości będą mogły być również podobne sole wydobywane z gorących źródeł Tyberiady. Siarka znajduje się w okolicy Gazy i jest eksploatowana przez towarzystwo angielsko-arabskie. Geologicznie młode piaskowce w okolicy Gazy są w wysokim stopniu impregnowane siarką, a zawartość jej w nich obliczona jest na 10—25%. Istniejące zasoby są obliczane przez geologów rządowych na 1.000.000 ton.

Produkcja kwasu siarkowego, poza pokryciem zapotrzebowania krajowego, mogłaby stać się punktem wyjściowym dla produkcji sody i superfosfatów.

Fosforyty zarówno w Palestynie, jak i w Transjordanii, znajduje się w większych i częściowo w wysoko procentowych złożach. Transjordańskie fosforyty na równinie syjońskiej przy Es-Salt są już od dawien dawna znane i opisywane były przez różnych badaczy. Na półn. od Ammanu znajdują się również złoża fosforytów, na które ma koncesję towarzystwo angielsko-arabskie. Możliwości eksploatacyjne wszystkich tych złóż zależą w dużym stopniu od możliwości transportowych i miejsca ich dalszej przeróbki. Eksportowane nie mogą być one, ze względu na konkurencję złóż fosforytowych płn. afrykańskich i oceanicznych. Na eksploatację złóż fosforytowych, znajdujących się na drodze Jerycho, posiadało koncesję towarzystwo „Palestine Potash Co.", względnie jego założyciel „Palestine Mining Co.".

Zachodnia Palestyna nie posiada, co jest pewnym, godnych eksploatacji złóż rudy żelaznej. Natomiast nie wykluczonym jest, że Transjordania, przede wszystkim jej część południowa, posiada nieodkryte złoża rudy. Pokłady rudy miedzi i manganu istnieją w różnych punktach kraju, a badania mogą wykazać, czy istnieją one w ilości nadającej się do eksploatowania. W geologicznych sprawozdaniach rządowych opisane są złoża rudy żelaznej w Tel-Ekweter na płd. Ajlunu, które eksploatowane były jeszcze za czasów wypraw krzyżowych. Wydobywana może później ruda mogłaby być przerabiana ze stale dużymi ilościami złomu żelaznego, który się znajduje w Palestynie. Eksport tego złomu żelaznego odbywa się obecnie po cenach nieopłacalnych, ze względu na wysokie koszty transportu. Eksport złomu żelaznego wynosił w r. 1934 — 1.802 tony, w r. 1935 — 3.068 ton.

Na koniec należy wskazać, że jeszcze szereg produktów odpadkowych (papier, papa, szmaty etc.) czeka na należytą eksploatację.

SPRAWOZDANIE Z RYNKU OWOCÓW CYTRUSOWYCH W PALESTYNIE

Poniższe sprawozdanie jest oficjalną enuncjacją Związku Producentów Owoców Cytrusowych w Palestynie.

(Przyp. Red.)

Ładunki. W ciągu miesiąca stycznia 1937 r. wyeksportowanych zostało z Palestyny 2.619.000 skrzynek, stanowiąc przeciętnie 90.000 skrzynek dziennie.

Od początku sezonu aż do końca stycznia 1937 r. wyeksportowano z Palestyny 4.583.500 skrzynek pomarańczy, 622.600 skrzynek grejpfrutów i 64.300 skrzynek cytryn, co stanowi łącznie 5.250.000. W porównaniu z rokiem ubiegłym stanowi to wzrost około 50% dla pomarańczy, około 70% dla grejpfrutów i 70% dla cytryn.

Około 70% owoców zostało zaokrętowanych na rynki brytyjskie a zaledwie 20% na rynki kontynentalne. W styczniu 1937 r. Anglia sprowadziła dwukrotnie więcej owoców cytrusowych z Palestyny niż w tymże miesiącu roku 1936. Eksport owoców cytrusowych na rynki kontynentalne wzrósł prawie o 60%.

Poniższa tabela przedstawia eksport owoców cytrusowych z Palestyny przez poszczególne porty:

	do 31.I.37 r.	do 31.I.36 r.
via Hajfa	3.104.177	1.135.176
via Jafa	1.980.359	2.203.290
via Tel-Awiw	44.369	
via Port Said	126.017	157.779

Jak z powyższej tabeli wynika, w sezonie bieżącym znacznie wzrósł eksport owoców cytrusowych przez port w Hajfie, spadł zaś zarówno w cyfrach absolutnych, jak i względnych, eksport tychże owoców przez port w Jafie. Spadek ten spowodowany został m. i. na skutek złych warunków atmosferycznych, panujących w porcie jafskim w ciągu prawie całego miesiąca stycznia. Ilość zaokrętowanych owoców w porcie Tel-

Awiw od końca grudnia 1936 r. wzrosła zaledwie nieznacznie; złe warunki atmosferyczne wpłynęły na zahamowanie rozwoju urządzeń dźwigowych portu. Należy się spodziewać, iż budowa ich zostanie wykończona w ciągu lutego, tak że zostanie umożliwione zaokrętowanie większych ilości owoców cytrusowych via Tel-Awiw.

W ciągu stycznia prace przy zbieraniu, pakowaniu i transportowaniu odbywały się w nader ciężkich warunkach. Palestyński przemysł cytrusowy nie ucierpiał już od dawien dawna, tak na skutek ostrej zimy, jak w roku bieżążcym; ulewne deszcze i wiatry trwały bez przerwy. Duża wilgoć, którą owoce te wchłaniały, osłabiały ich zdolność dłuższego magazynowania. Nic więc dziwnego, że niektóre ładunki nadeszły do krajów przeznaczenia w bardzo złym stanie. Z niektórych rynków nadeszły wiadomości, iż owoce przybyły tam w stanie prawie zgniłym. Armatorzy oddawna wiedzą, iż podczas gorszej pogody wymagana jest większa selekcja owocu i staranniejsze opakowanie niż normalnie. Niestety niektórzy armatorzy zlekceważyli ten fakt i spowodowali, iż niektóre rynki odniosły się z powątpiewaniem co do jakości wysyłanych owoców.

Rynek brytyjski. W ciągu miesiąca stycznia r. 1937 Anglia sprowadziła z Palestyny około 2 milj. skrzynek pomarańczy i grejpfrutów, przy czym do Londynu nadeszło 586.00 skrzynek (1-sze miejsce), do Liverpoolu — 485.000 skrzynek (2-gie miejsce). Ze względu na to, że Londyn otrzymał dużą część ładunków z zaokrętowanych do Southampton, to należy przyjąć, iż rynek londyński sam konsumuje około ⅓ wszystkich palestyńskich ładunków, skierowanych do Anglii. Aczkolwiek ceny nie były zbyt pomyślne w początkach miesiąca, to jednak utrzymywały się one na poziomie cen zwykle utrzymujących się po Bożym Narodzeniu z początkiem Nowego Roku.

W Londynie ceny były następujące:

duże owoce	7/6	—	8/3
średnie owoce	8/3	—	9/3
małe owoce	9/6	—	12/3

W Liverpoolu ceny utrzymywały się prawie na tym samym poziomie za wyjątkiem owoców o małych rozmiarach, za które płacono 3—6 pensów więcej. W Glasgow małe owoce osiągnęły cenę tylko 10/— — 11/6. Grejpfruty sprzedawane były w Londynie 8/6 — 11/3 w Liverpoolu 9/— — 12/3. Należy zaznaczyć, iż większe grejpfruty w rozmiarach większych (64 sztuk na skrzynkę) sprzedawane były czasem drożej, niż małe

rozmiary. Ceny zaczęły zwyżkować nieznacznie dopiero 12 stycznia r. b. i pomarańcze sprzedawane były w Londynie i Liverpoolu 8/— — 13/—, podczas gdy w Hull ceny podskoczyły do 8/— — 13/9. Ceny na grejpfruty wzrosły również o około 1 szylinga na skrzynce.

Ta poprawa niestety trwała zaledwie kilka dni i ceny zaczęły od 15 stycznia r. b. ponownie spadać. W Londynie sprzedawano 7/9 — 11/6 i grejpfruty 8/6 — 12/3. W tym okresie Palestyna otrzymywała raporty, iż wiele ładunków z Jafy nadeszło w złym stanie z pewną ilością owoców zgniłych, tak, że niektóre skrzynki musiały być przepakowywane. Pozostaje to w związku z tym, iż ładunki z owocami palestyńskimi musiały stać w dokach w Londynie przez opóźnienie w wyładowaniu na skutek ogromnych ładunków przybyłych z Hiszpanii. Te duże ilości owoców z Hiszpanii po cenach dumpingowych są przyczyną rozczarowania, jakiego doznali eksporterzy palestyńscy na rynku brytyjskim w styczniu r. b. 20-go stycznia pomarańcze osiągnęły cenę 6/3 — 10/6 na rynku londyńskim i 7/— — 11/— w Liverpoolu. Wielkie ilości owoców hiszpańskich, z których lwia część była małych rozmiarów, wpłynęła na to, iż średnie a nawet owoce w dużych rozmiarach sprzedawane były po lepszych cenach, niż małe. Giełda w Newcastle dnia 27 stycznia r. b. notowała następujące ceny:

skrzynki	z ilością	120 sztuk	od 7/6 — 8/6
„	„	150 sztuk	od 8/— — 9/3
„	„	180 sztuk	od 8/— — 9/—
„	„	210—240 sztuk	od 7/— — 8/—

W Glasgow w tym czasie owoce cytrusowe osiągnęły cenę 8/— do 8/6 za skrzynkę w rozmiarach większych, 7/6 do 10/6 — w rozmiarach średnich i 7/6 do 8/6 — w rozmiarach małych.

Pod koniec miesiąca pomarańcze sprzedawane były w cenie 6/9 do 10/— w Liverpoolu i w cenie 7/— do 9/6 w Londynie. Grejpfruty zaś sprzedawane były w cenie 8/6 — 12/6.

Armatorzy palestyńscy skorzystali z faktu, że ceny na cytryny znacznie się polepszyły, i skłonili plantatorów do wysłania większych ilości cytryn do Anglii. Cytryny sprzedawane były w cenie 15/— do 17/—. Ceny na cytryny zwyżkowały na skutek panujących dużych mrozów w Kalifornii, które zniszczyły dużą część tamtejszych zbiorów; fakt ten wpłynął na zwiększenie eksportu z Włoch tego artykułu do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, tak, że w Europie przez pewien czas zapotrzebowanie na ten artykuł było większe, niż podaż.

Armatorzy palestyńscy zaskoczeni byli tak wielkimi ilościami owo-

ców cytrusowych, jakimi Hiszpania zalała rynek angelski. Eksperci szacują zbiory tych owoców w Hiszpanii na 24—25 milionów skrzynek połówkowych. Odwołanie Clearingowego Układu Angielsko-Hiszpańskiego otworzyło drogę dla wielkich ładunków z Hiszpanii do Anglii, ponieważ zostało dozwolone przekazywanie pieniędzy z Anglii do Hiszpanii. W ciągu pierwszego tygodnia stycznia roku bieżącego zostało zaokrętowanych do Anglii około 350.000 skrzynek. W ciągu następnego tygodnia wyeksportowano z Hiszpanii do Anglii około 275.000 skrzynek, i już aż do końca miesiąca nadchodziły wielkie ilości tych owoców do Anglii. Duża część ładunków przybyła w bardzo złym stanie, prawdopodobnie ze względu na fakt, iż owoce musiały czekać dość długi czas w portach hiszpańskich na okręty. Według obliczeń minimum 75% sprzedanych zostało jako II, III i IV gatunek. Najlepsze owoce osiągnęły cenę 8/6 do 11/—, najgorsze zaś 4/— do 7/—.

Jak długo zalew rynku angielskiego pomarańczami hiszpańskimi potrwa jeszcze, zależy od sytuacji politycznej w Hiszpanii. Istnieje jednak obawa, że niezależnie, jaka strona zwycięży w domowej wojnie hiszpańskiej, Hiszpania będzie zmuszona wyeksportować swoje duże ilości zbioru, i rynek angielski jako niestosujący żadnych restrykcyj przywozowych dla tego artykułu, z jakimi się spotyka w innych krajach, będzie uznany przez Hiszpanię za najodpowiedniejszy ze wszystkich rynków kontynentalnych. Zarazem jednak niskie ceny osiągane na tym rynku mogą wpłynąć na zmniejszenie tych ładunków. Przeciętna cena uzyskiwana w Anglii w ciągu 2-ej połowy stycznia wahała się poniżej 6/— za skrzynkę, i przy tym należy pamiętać, że w bieżącym sezonie eksporterzy hiszpańscy płacą za transport drożej, niż armatorzy palestyńscy.

W ten sposób zrozumiałymi się stają wiadomości, sygnalizowane pod koniec stycznia, iż zbieranie owoców w okręgu Walencja zostało wstrzymane na przeciąg 10 dni.

Rynki kontynentalne.

Skandynawia. W styczniu r. b. dał się zaznaczyć znaczny wzrost importu palestyńskich owoców cytrusowych na rynki skandynawskie. Do końca stycznia import palestyńskich owoców cytrusowych na powyższe rynki wyniósł 400.000 skrzynek w porównaniu z 206.000 skrzynek w tymże okresie r. 1936.

Import owoców cytrusowych do krajów skandynawskich przedstawiał się, jak następuje:

	Do dnia 31.I.37	Do dnia 31.I.36
	w skrzynkach	
Szwecja	206.168	112.609
Norwegia	98.675	34.992
Finlandia	45.182	22.386
Dania	43.423	36.425
	393.448	206.412

Biorąc pod uwagę fakt, iż Hiszpania eksportowała na te rynki również duże ilości tych owoców, należy uznać, iż Palestyna osiągnęła w sezonie bieżącym na tych rynkach nie mały sukces.

Holandia. Pozycja importu owoców palestyńskich w ogólnym imporcie tych owoców w Holandii znacznie się poprawiła. Import owoców palestyńskich wyniósł do końca stycznia r. 1937 do tego kraju 300.000 skrzynek wobec 195.000 skrzynek w tymże okresie roku 1936. Daje to asumpt do twierdzenia, iż import owoców palestyńskich w ciągu całego sezonu osiągnie cyfrę 500.000 skrzynek.

Niemcy. Import palestyńskich owoców cytrusowych do końca stycznia r. 1937 znacznie przewyższył import tychże owoców w tymże okresie r. 1936. Wyniósł on bowiem 162.000 skrzynek w porównaniu z 104.000 w roku ubiegłym. Należy się spodziewać, że eksporterzy palestyńscy wykorzystają cały im przyznany przez Niemcy kontyngent, na podstawie zawartego układu z Niemcami.

Polska. Import owoców palestyńskich do końca stycznia r. 1937 wyniósł tylko 115.000 skrzynek w porównaniu z 188.000 skrzynkami w tymże okresie r. 1936. Spadek ten spowodowany został w tymże okresie opóźnioną decyzją w sprawie przydziału eksporterom palestyńskim dewiz za import palestyńskich owoców cytrusowych z tytułu zakupionych w Polsce kompletów skrzynkowych do pakowania pomarańczy.

Większe ładunki owoców cytrusowych spodziewane są z Palestyny do Polski w drugiej połowie sezonu, t. j. w lutym i marcu.

Francja. Palestyna nie uzyskała w sezonie bieżącym żadnych ułatwień, które by wpłynęły na zwiększenie importu palestyńskich owoców cytrusowych do tego kraju. Nie mniej jednak wysłane zostały małe ilości tych owoców na poczet kontyngentów innych krajów, które go nie wyzyskały w całości. Grejpfruty zostały wysłane z Palestyny do Francji w znaczniejszych ilościach, gdzie konkurowały z owocami amerykańskimi.

Do końca stycznia r. 1937 Francja importowała z Palestyny 65.000 skrzynek owoców cytrusowych wobec 73.000 skrzynek w tymże okresie r. 1936.

Europa Centralna. Import owoców palestyńskich do krajów Europy Centralnej przedstawiał się do końca stycznia r. 1937, jak następuje:

	Do 31.I.37	Do 31.I.36
Szwajcaria (—23%)	21.021	26.893
Czechosłowacja (+79%)	47.015	26.737
Austria (—20%)	9.123	11.379
Węgry (+80%)	3.624	1.946

Bułgaria. Na rynku tym dał się zauważyć duży popyt na palestyńskie owoce cytrusowe. Kraj ten importował z Palestyny do końca stycznia r. 1937 — 19.200 skrzynek owoców cytrusowych wobec 15.500 skrzynek w tymże okresie roku poprzedniego.

Rumunia. Do końca stycznia r. 1937 Rumunia importowała z Palestyny około 70.000 skrzynek pomarańczy, i 46.700 skrzynek grejpfrutów i cytryn.

OSIEDLA ŻYDOWSKIE POD KONIEC 1936 ROKU

(ic) W końcu 1936 r. Agencja żydowska przeprowadziła w osiedlach żydowskich spis ludności. Jak wynika z otrzymanych obliczeń zamieszkiwało w 203 miejscowościach 105.000 osób, włączając już w tą liczbę 8.000 osób zamieszkujących w osiedlach Emek Zewulun oraz uprzemysłowionych dzielnicach wiejskich. W 1927 roku były 104 żydowskie punkty osadnictwa, a w nich 30.500 mieszkańców.

Osiedla te dzielą się na różne gospodarstwa: W Judei na południe od Tel-Awiwu było w 1927 roku — 14 osiedli i 6.456 osób, zaś w 1936 roku — 28 osiedli i 20.493 osoby. W Judei na północ od Tel-Awiwu liczba osiedli wzrosła od 10 z ludnością 8.515 w roku 1927, do 19 osiedli z ludnością 28.243 w końcu 1936 r. W okolicy Jerozolimy w roku 1927 było 6 osiedli, w nich 566 mieszkańców, zaś w 1936 roku 9 osiedli z 1.114 mieszkańcami.

W całej Judei liczba osiedli wzrosła z 30 w roku 1927 do 56 w końcu 1936 roku, a liczba ludności z 15.537 do 49.841 osób. W Szaronie w 1927 r. było 8 osiedli z 10.824 mieszkańcami, w 1936 r. 59 osiedli z 22.380 mieszkańcami. W Samarii liczba osiedli wzrosła z 13 z ludnością 3.968 osób do

21 z ludnością 10.680. W Emek Zewulun i Emek Izreel liczba osiedli powiększyła się z 33 z ludnością 5.667 osób do 44 z 10.860 osobami.

W dolnej Galilei zaś liczba osiedli zmniejszyła się z 17 na 16, podczas gdy liczba ludności wzrosła z 2.055 do 2.932. W górnej Galilei zmniejszyła się liczba osiedli z 9 w 1927 do 7 w 1936 r. zaś ludność wzrosła z 1.216 do 1.349 osób.

Na wzrost żydowskiego rolnictwa w poszczególnych częściach kraju oraz tempo wzrostu wpłynęły liczne czynniki. Najważniejszymi spośród nich są: 1) wzięcie większych powierzchni gruntu pod intensywną gospodarkę rolną (pod uprawę pomarańcz, warzyw i t. d.), 2) możliwość nawodnienia, 3) stopień zatrudnienia w danym osiedlu robotników żydowskich, 4) bliskość większych miast, które są rynkami zbytu dla produktów rolnych, 5) inne czynniki gospodarcze, jak rozwój przedsiębiorstw w danej okolicy i t. d.

Prawie wszystkie te czynniki działają w tej części Judei, która rozpościera się na północ od Tel-Awiwu i gdzie 89% całego wzrostu zaludnienia w ciągu ostatnich 10 lat przypada na 10 osiedli rolnych, które już w r. 1927 istniały i których ludność wzrosła z 8.515 do 20.073, a więc o 206%.

W części Judei, na południu od Tel-Awiwu ludność w 13 osiedlach rolnych, które już w 1927 roku istniały, wzrosła z 6.414 do 17.338 osób, a więc o 170%, oznacza to 73% całkowitego przyrostu rolniczej ludności w tej okolicy. Jednocześnie przybyło tutaj 15 nowych osiedli z 3.155 osób. W istniejących już osiedlach w okolicy Jerozolimy ludność się nie zwiększyła, przybyły tylko 4 nowe osiedla z ludnością 593 osób.

W dolinie Saronu, od kolonii Hadar aż do Chedery, która jest bogata w grunt nadający się pod uprawę owoców cytrusowych, i odznacza się dużą ilością wody i co więcej, gdzie stosuje się w 100% pracę żydowską, nastąpił wzrost ludności z 1.824 do 12.913 osób, to znaczy o 11.089 osób, a więc o 600%. Liczba nowych osiedli w Saronie wynosi 51 z ludnością 9.467 dusz; tutaj powiększyła się ludność od r. 1927, t. j. od czasu rozpoczęcia się kolonizacji żydowskiej, 10½ razy. Do tego wzrostu przyczyniła się w znacznej mierze kolonizacja Keren Hajesod w Emek Chefer oraz poparcie osadnictwa przez poszczególne organizacje powstałe w obrębie kolonii.

W Samarii, która ciągnie się od Chedery aż do Hajfy, wzrost ludności jest mały, mimo że ta część kraju jest bogata w grunty, nadające się do gospodarki intensywnej oraz obfituje w wodę. To zjawisko należy tłumaczyć z jednej strony dużą odległością od obu miast żydowskich Tel-Awiwu i Hajfy, a z drugiej brakiem odpowiednich dróg, któreby łączyły ją z tymi miastami. Poza tym poważną przyczyną zahamowania przyrostu

ludności było, że w jednej części tych kolonii (Zichron Jakow, Giwat Ada, Atlit i t. d.) zatrudnieni byli przede wszystkim arabscy robotnicy. Na skutek tego ludność w tych 10 starych żydowskich koloniach w porównaniu z rokiem 1927 wzrosła tylko o 4.000 osób, czyli o 105%. Z tego przypada na Chederę (łącznie z Kfar Brandeis i Nachmiel) 3.252 osób. W tym samym czasie zostało tam założonych 11 kolonii z ludnością 1.761 osób.

Emek Zewulun i Emek Izreel, które ciągną się od Hajfy do Beisan, tworzą, z wyjątkiem niektórych punktów, zamknięty blok czysto rolniczych osiedli, które założone zostały przez Keren Hajesod. Ta okolica uboga w grunty, nadające się do intensywnej gospodarki i posiadająca nieliczne źródła wodne (źródła wodne zostały dopiero w ostatnich latach odkryte) i która wreszcie w ciągu ostatnich lat przecierpiała szereg plag i klęsk żywiołowych (plaga gryzoni, suszę i t. d.), rozwinęła się w wolniejszym tempie. W 28 punktach osiedleńczych ludność wzrosła o 3.500 osób, to znaczy o 67%. Natomiast szczególnie w Emek Zewulun przybyło 14 nowych osiedli z liczbą 2.000 osób.

W dolnej i górnej Galilei wzrosła ludność w starych osiedlach o 856 osób, szczególnie w osiedlach Keren Hajesodu w dolnej Galilei (Degania i Gun). Oprócz tego przybyło nowe osiedle w dolnej Galilei z 277 osobami.

W 100 nowych osiedlach żyje 19.420 dusz. Oznacza to 29% całkowitego przyrostu żydowskiej ludności rolnej w tym czasokresie.

W 96 starych rolniczych osiedlach przyrost naturalny ludności wynosi 48.037 osób, czyli 71% wspomnianego przyrostu ogólnego. Z 203 istniejących osiedli rolnych Palestyny mieści się 110 na ziemi Keren Hajesodu. Ta cyfra nie obejmuje dzielnicy mieszkalnej, składów i t. d., które znajdują się w poszczególnych koloniach założonych na gruntach Keren Kajemet Leisrael. Z pośród 107 nowych osiedli 68 znajduje się na ziemiach Keren Kajemet Leisrael. Te obie liczby wskazują wielki udział Keren Kajemet Leisrael w rozwoju wsi żydowskiej. Co do wielkości poszczególnych osiedli rolnych wedle liczby osób w nich żyjących ostatni spis rolny wykazuje, że 21% istniejących osiedli rolnych liczy mniej niż 100 osób; do tych należy duża część punktów osiedleńczych, które dopiero rozpoczynają się rozwijać. Osiedla z ludnością od 100 do 200 osób tworzą 30%, od 200 do 500 osób — 28%, od 500 do 1.000 osób — 8%. 16 kolonii liczy więcej niż po 1.000 osób.

Przy spisie z 1927 roku liczba osiedli z ludnością do 1.000 osób wynosiła prawie 50% istniejących osiedli rolnych i kolonii, zaś ludnością przeszło 1.000 osób było wówczas razem pięć.

PRZEGLĄD PRASY

W niepewności i niepokoju oczekuje społeczeństwo żydowskie sprawozdania Komisji Królewskiej, od którego zależeć będzie przyszła polityka władz mandatowych w Palestynie. W tym okresie wyczekiwania sugerowane są rozmaite koncepcje, jak np. kantonizacja i podział Palestyny na część żydowską i arabską, które mają, według słów ich projektodawców, definitywnie rozwiązać zagadnienie żydowsko-arabskie w Palestynie. Koncepcje te są namiętnie zwalczane przez żydów, bowiem godzą one w integralność Palestyny, w granicach której postanawiają utworzenie żydowskiej Siedziby Narodowej zarówno Deklaracja Balfoura z dn. 2 listopada 1917 r. jak i Mandat Palestyński z dn. 24 lipca 1922 r.

Czy Komisja Królewska zechce wziąć pod uwagę ważkie argumenty żydów i zaniechać wszelkich pomysłów, godzących w obecną strukturę prawno-polityczną Palestyny? Oto pytanie, które absorbuje wszystkie umysły Iszuwu oraz większości żydów, rozsianych po całym świecie.

Z wielką satysfakcją należy podkreślić, iż obecne wyczekiwanie nie wywołało pauzy w budowie kraju. Mimo niewyjaśnionej sytuacji powstają nowe osiedla, fabryki i przedsiębiorstwa handlowe. Świadczy to o niezłomnej woli Iszuwu do odbudowy, mimo wszelkich przeszkód, ojczyzny i restytucji własnego państwa.

Prasa w dalszym ciągu omawia prace Komisji Królewskiej, zaznaczając jej ciężką sytuację w obliczu powikłanych zagadnień palestyńskich.

„Kurier Poranny" z dn. 1 lutego b. r. zamieszcza artykuł K. Symonolewicza p. t. „Przed decyzją o losach Palestyny". Autor omawia dotychczasowe prace Komisji Królewskiej, zaznaczając, iż żydzi wykazali maksimum dobrej woli, udzielając wyczerpujących informacji, dotyczących wszelkich dziedzin dzieła kolonizacji żydowskiej w Palestynie.

Omawiając działalność obecnego Wysokiego Komisarza Palestyny, sir Artura Wauchope'a, podkreśla Symonolewicz, iż wykazała ona najdalej posuniętą ustępliwość wobec społeczeństwa arabskiego. Autor m. in. powiada: „Energiczna akcja w kierunku stłumienia rozruchów została rozpoczęta dopiero wtedy, kiedy ruch arabski zwrócił się przeciwko Anglikom i bezpośrednio zagroził władzy mandatowej. Do tego zaś czasu terror w stosunku do żydów zwalczany był perswazją i pieniężnymi karami, nakładanymi na poszczególne gminy". Autor zaznacza, iż mimo olbrzymich wysiłków i zadziwiających wyników pracy żydowskiej w Palestynie, Anglicy dążą do zmniejszenia tempa kolonizacji żydowskiej. Chodzi im bardziej o utrzymanie spokoju i bezpieczeństwa brytyjskich komunikacyj morskich, „niż o wszystkie prawa arabsko-żydowskie razem wzięte". Oma-

wiając koncepcje emigracyjne do rozmaitych krajów, autor zaznacza, iż „kapitał żydowski, jak i każdy inny, pójdzie tylko na interes pewny i rentowny, dla zorganizowania zaś przypływu sum złożonych z drobnych ofiar rozsianych w diasporze biedaków potrzeba entuzjazmu, który wywołać może tylko Palestyna, „Ziemia Obiecana", siedziba narodowa bezdomnego narodu. Najbardziej idealnym rozwiązaniem sprawy żydowskiej pozostaje Palestyna, jako odpowiadająca samym żydom i w kierunku jej udostępnienia dla szerszych mas żydowskich powinny iść wysiłki wszystkich czynników zainteresowanych, a w tej liczbie i nasze".

Poruszając dezyderaty i żądania arabskie, dotyczące całkowitego zniesienia mandatu palestyńskiego, anulowania deklaracji Balfoura, wstrzymania imigracji, autor zaznacza, iż są one nie do przyjęcia dla W. Brytanii, groziłyby one bowiem wpływom brytyjskim na Bliskim Wschodzie. „Byłoby to posunięcie chybione pod każdym względem, gdyż dałoby w rezultacie tylko nową mniejszość żydowską na świecie, nowe powody do nieporozumień i zadrażnień".

„Nasz Przegląd" z dn. 10 lutego b. r. zamieszcza artykuł J. Appenszlaka, p. t. „Dylemat palestyński". Autor podkreśla, iż trudno w obecnych czasach pomyśleć, by decyzje Komisji Królewskiej wypadły po linii sprawiedliwości idealnej. „Nie możemy spodziewać się, aby Komisja Królewska posunęła się dalej w dziedzinie wymiaru obiektywnej sprawiedliwości wobec czyichś słusznych postulatów narodowych, niż Liga Narodów w kwestiach bardziej jeszcze oczywistych od istoty sprawy palestyńskiej". Zdaniem autora, świadkowie arabscy zaprezentowali przed Komisją Królewską ciemną, nieujarzmioną siłę nacjonalizmu arabskiego, a członkowie Komisji zdali sobie dokładnie sprawę, z bezsensowności politycznej dialektyki muftiego. W dalszych swych wywodach red. Appenszlak krytykuje dotychczasową taktykę rządu palestyńskiego, która polegała na odsuwaniu przyjęcia generalnej bitwy i na paktowaniu z przywódcami strajku i terroru arabskiego. Omawiając prądy nurtujące społeczeństwo arabskie, autor zaznacza, iż ostatnio daje się zauważyć wśród Arabów silne niezadowolenie z dotychczasowej działalności i taktyki muftiego. „żywioły faszystowsko-terrorystyczne mają jednak wśród Arabów palestyńskich wpływ zbyt jeszcze silny, abyśmy mieli wiele sobie obiecywać po tej opozycji kół bardziej umiarkowanych. Jak dotąd, tak i obecnie żydostwo gotowe byłoby do podjęcia każdej inicjatywy, zmierzającej do porozumienia". Podkreślając, iż nie może być mowy o jakichkolwiek ustępstwach, dotyczących Deklaracji Balfoura i Mandatu Palestyńskiego, autor kończy swój artykuł w następującymi słowami:

„Nie może być mowy o dobrowolnym zrzeczeniu się jednej choćby litery z Mandatu, z Przyrzeczenia Balfoura, z programu budowy Siedziby

Narodowej. Siła, jaką żydostwo już stanowi w Palestynie i jaką może się stać po otwarciu wrót kraju, nie powinna być czynnikiem, zasługującym na lekceważenie ze strony władzy mandatowej, tak skłonnej dziś do ustępowania przed koszmarem faszyzmu arabskiego. Z punktu widzenia zaś doraźnych korzyści rozstrzygnięcie połowiczne, ograniczające rozwój Siedziby Narodowej — nie zadowoli przecież ekstremistów arabskich i spotka się z najenergiczniejszym sprzeciwem narodu żydowskiego".

„Gazeta Polska" z dn. 8 b. m. zamieszcza artykuł dr. B. Richtera, omawiający całokształt prac Komisji Królewskiej.

Autor m. in. powiada: „Trzeba bezstronnie powiedzieć, że oświadczenia arabskie stały na niższym poziomie od żydowskich. Brakło im wspólnej myśli przewodniej, jednolitego planu, cechowała je chaotyczność i niekonsekwentność. Nie umieli się zdobyć na rzeczowość".

„Gazeta Polska" z dn. 9 b. m. zamieszcza artykuł F. Chrzanowskiego p. t. „Spotkanie Ciano — Aras", omawiający stosunki polityczne między Italią a Turcją. Autor podkreśla tendencje Italii, zmierzające do współpracy politycznej z Turcją i uzyskania gwarancji, „iż w razie wojny cieśniny tureckie nie zostaną pozostawione do dyspozycji Rosji". Artykuł kończy się następującymi słowami: „W każdym bądź razie spotkanie mediolańskie Ciano — Aras, jeśli nawet w najbliższej przyszłości nie doprowadzi do wyraźnego zachwiania przyjaźnią turecko-rosyjską, to przyczyni się do utrwalenia na Bliskim Wschodzie, zwichniętej ostatnio napięciem włosko-tureckim oraz rozwijającym się naporem Rosji Sowieckiej ku Morzu Śródziemnemu".

„Jüdische Rundschau" z dn. 9 b. m. w artykule Wernera Blocha omawia obecną sytuację gospodarczą w Palestynie. Autor kończy swe wywody podkreśleniem, iż nie ma żadnych podstaw do szerzenia nastrojów pesymistycznych, a przy odpowiedniej i harmonijnej współpracy kapitału prywatnego i narodowego uda się usunąć dotychczasowe szkody wynikłe z rozruchów, sabotażu i terroru arabskiego i doprowadzić gospodarkę palestyńską do pomyślnego rozwoju.

„Hajnt" z dn. 7 b. m. w artykule M. Grossmana omawia sprawę obecnej stagnacji na rynku pracy w Palestynie, podkreślając, iż bez wielkich kapitałów prywatnych i narodowych problem ten nie da się rozwiązać. Autor zaznacza również, iż palestyński kapitał znajduje się jeszcze pod wpływem ostatnich wypadków w Palestynie i tym też tłumaczy się zmniejszone inwestycje w gospodarce krajowej.

P. W.

K O M U N I K A T Y
Polsko-Palestyńskiej Izby Handlowej

INTERWENCJA ZARZĄDU IZBY.

W wyniku uchwał Prezydium i Zarządu Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej odbyli z ramienia Zarządu pp.: prezes L. Lewite, wiceprezes M. Friede, adw. B. Ołomucki, dyr. J. Thon, wicedyr. A. Anker, szereg konferencyj, dotyczących całokształtu stosunków gospodarczych polsko-palestyńskich, spraw importowych i eksportowych, kontyngentów przywozowych, spraw finansowych, spraw komunikacji okrętowej i powietrznej, spraw celnych. Konferencje z Prezydium względnie Dyrekcją Izby odbyli pp.: wiceminister przemysłu i handlu M. Sokołowski, dyrektor Departamentu Handlowego M. P. i H. T. Geppert, dyrektor Dep. Morskiego M. P. i H. inż. L. Możdżeński, dyrektor Dep. Ceł Min. Skarbu St. Królikowski, naczelnik Wydziału Handlu Zagranicznego M. P. i H. St. Budzyński, naczelnik Wydziału Polityki Handlowej i Traktatów M. P. i H. dr T. Łychow.ski, naczelny dyrektor Banku P. K. O. E. Modrycki, naczelny dyr. Linii Gdynia—Ameryka, A. Leszczyński, radca M. S. Z. dr T. Nieduszyński, kierowniczka Referatu Bliskiego Wschodu M. P. i H. r. J. Wojstomska, radca M. P. i H. Łada, naczelnik Wydziału Handlu Zagranicznego Izby Przemysłowo-Handlowej dyr. H. Taubenfeld, radca Min. Skarbu Czyżewski.

NOWI KONSULOWIE POLSKI W PALESTYNIE.

Długoletni konsul generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Jerozolimie, p. dr Z. Kurnikowski otrzymał zaszczytną nominację na posła nadzwyczajnego i ministra pełnomocnego R. P. w Argentynie. Następcą p. min. dra Z. Kurnikowskiego, który w czasie swego długoletniego urzędowania zaskarbił sobie na placówce palestyńskiej powszechny mir i szacunek, został mianowany dotychczasowy radca Wydziału Prasowego Min. Spraw Zagranicznych, p. inż. Witold Hulanicki.

Na placówkę opróżnioną przez śmierć konsula R. P. w Tel-Awiwie, ś. p. Stanisława Łukaszewicza, otrzymał nominację p. dr Tadeusz Piszczkowski, dotychczasowy referendarz M. S. Z.

Obaj pp. konsulowie odbyli kolejno przed swym wyjazdem do Palestyny konferencje z Prezydium Izby, dotyczące całokształtu stosunków polsko-palestyńskich w obecnej chwili.

P. Konsul Piszczkowski objął urzędowanie w Tel-Awiwie z dniem 10 lutego b. r., p. Konsul Generalny inż. Witold Hulanicki z dniem 1 marca r. b.

WIZYTY W IZBIE.

W ostatnich tygodniach złożyli w Izbie wizyty m. i. pp.: dyr. P.L.L. „Lot" mjr inż. L. Zejfert, dyr. P. L. L. „Lot" T. Ciągliński, przedstawiciel dyrekcji „Lotu" na Palestynę i kraje Bliskiego Wschodu, Fr. Gabański, dyr. Targów Poznańskich bar. Ropp, członek Dyrektorium Naczelnego Keren Kajemet Leisrael w Palestynie, M. Żuchowicki, dyr. firmy „Pardess" w Tel-Awiwie, B. Ruchimowicz, dr Cwi Luft (z Palestyny).

KONTYNGENTY NA PRZYWÓZ ARTYKUŁÓW PALESTYŃSKICH DO POLSKI W STYCZNIU I LUTYM R. B.

Ministerstwo Przemysłu i Handlu przyznało Palestynie następujące jednorazowe kontyngenty:

pomarańcze i grejpfruty — 5.000 ton,
oliwa — bez ograniczenia,
wino — bez ograniczenia,
rodzynki — bez ograniczenia,
cement dentystyczny — 51,5 kg.

Zapłata za wyżej wymienione towary następuje w drodze wiązania z eksportem polskich towarów do Palestyny.

K R O N I K A

P A L E S T Y N A

POLITYKA

„FALASTIN" O OBECNEJ SYTUACJI POLITYCZNEJ W PALESTYNIE. W związku z wyjazdem Wysokiego Komisarza, sir Artura Wauchope'a do Londynu, „Falastin" omawia w dłuższym artykule obecną sytuację polityczną w Palestynie, zaznaczając, iż jest ona dość poważna, by można było zadowolnić się połowicznymi rozwiązaniami. Autor podkreśla, iż projekt Rady Legislatywnej w Palestynie nie wnosi nic nowego, bowiem odrzucony był już kilkakrotnie przez społeczeństwo arabskie. W końcu artykułu autor zwraca się do Wysokiego Komisarza z apelem, by w Londynie zechciał wpłynąć na gabinet brytyjski na rzecz Arabów w Palestynie.

WYSOKI KOMISARZ PALESTYNY W SPRAWIE RADY LEGISLATYWNEJ. Wysoki Komisarz Palestyny sir Artur Wauchope przyjął delegację Naczelnej Rady Arabskiej w składzie muftiego Hadż Amin Al-Huseini'ego, Rageb Bej Naszaszibi'ego i Auni Bej Abdul Hadi'ego. Delegacja zreferowała Wysokiemu Komisarzowi żądania i dezyderaty, wysuwane przez Naczelną Radę Arabską. Według doniesień prasy arabskiej, Wysoki Komisarz przy tej okazji omówił z delegacją arabską sprawę utworzenia Rady Legislatywnej w Palestynie, któraby posiadała bardzo rozległe kompetencje.

DELEGACJA KOMITETU OBRONY PALESTYNY DO MEKKI. Według doniesień „A-Difae" Komitet Obrony Palestyny w Bagdadzie postanowił wysłać delegację do Mekki celem porozumienia się z muzułmanami całego świata w sprawie przedsięwzięcia większej akcji na rzecz Arabów w Palestynie.

EMIR ABDULLA O PODZIALE PALESTYNY. „Falastin" podaje do wiadomości, iż emir Abdulla kategorycznie zaprzeczył pogłoskom, jakoby przedstawił rządowi brytyjskiemu projekt podziału Palestyny na część, która ma być włączona do Transjordanii i część, w której ma być ustanowiona władza suwerenna.

„MORNING POST" O PRACACH KOMISJI KRÓLEWSKIEJ. Omawiając dotychczasowe prace Komisji Królewskiej, „Morning Post" zaznacza, iż sytuacja polityczna w Palestynie jest tak zawikłana, iż trudno pomyśleć, by Komisja Królewska mogła przedłożyć konkretny plan rozwiązania problemu palestyńskiego.

ARABOWIE PALESTYŃSCY NA RZECZ NIEZALEŻNYCH PAŃSTW ARABSKICH. Znany przywódca arabski, Selim Abdul Rachman, wystosował list do Naczelnej Rady Arabskiej z projektem zakupienia przez Arabów palestyńskich 3 samolotów, które mają być wręczone jako podarunek trzem państwom arabskim: Irakowi, Saudii i Syrii. Selim Abdul Rachman motywuje swój projekt tym, iż podarowane samoloty będą wyrazem wdzięczności Arabów palestyńskich za pomoc państw arabskich podczas rozruchów w Palestynie.

RABINI AMERYKAŃSCY PRZECIW PARYTETOWI W PALESTYNIE. W Nowym Jorku odbył się zjazd rabinów, na którym omawiano sytuację polityczną w Palestynie w związku z pracami Komisji Królewskiej. Zjazd wypowiedział się kategorycznie przeciwko parytetowi politycznemu w Palestynie, podkreślając, iż żadna instytucja lub też organizacja nie ma prawa zrzec się praw historycznych narodu żydowskiego do Palestyny. Rezolucję tę postanowiono

przesłać do Colonial Office, do Komisji Królewskiej, do Agencji żydowskiej i do innych organizacyj i instytucyj żydowskich.

ADMINISTRACJA PUBLICZNA

ZMNIEJSZONE DOCHODY RZĄDU PALESTYŃSKIEGO. W pierwszej połowie roku budżetowego 1936/37 (kwiecień—wrzesień 1936 rok) dochody rządu palestyńskiego wynosiły ŁP. 1,95 mil. wobec ŁP. 2,97 mil. w tymże okresie 1935/36. Zmalały znacznie dochody z opłat celnych. Poszczególne pozycje w dochodach rządu zmniejszyły się, jak następuje: dochody z opłat celnych o ŁP. 0,64 mil., z licencji i miejskiego podatku gruntowego o ŁP. 53.847, z wiejskiego podatku gruntowego o ŁP. 17.323, z podatku z nieruchomości o ŁP. 20.755, z podatku od bydła o ŁP. 9.942. Poza tym zmniejszyły się dochody rządu palestyńskiego z opłat stemplowych, a mianowicie o ŁP. 23.974 i z podatku tytoniowego o ŁP. 18.156.

ROLNICTWO

ZBIÓR ROKU 1936. Departament Rolnictwa rządu palestyńskiego ogłosił ostatnio sprawozdanie za rok 1936. Według tegoż sprawozdania rok ubiegły był bardzo niepomyślny dla rolnictwa palestyńskiego. W niektórych okręgach zbiór był minimalny, a poza tym długotrwałe rozruchy w kraju zaszkodziły w znacznej mierze rozwojowi gospodarki rolnej. W okręgu Ber-Szewa na terenie 80.00 dunamów nie osiągnięto żadnego zbioru. Najważniejsze zbiory w ubiegłym roku w porównaniu z r. 1935 i 1934 przedstawiały się, jak następuje (w tonach):

	1936	1935	1934
Pszenica	76.059	103.000	82.000
Jęczmień	55.169	68.000	68.000
Fasola	2.379	2.600	2.250
Durra	22.122	46.000	42.000
Sezam	1.847	6.900	2.600

W roku ubiegłym w dalszym ciągu zastosowano w rolnictwie palestyńskim maszyny rolnicze. Koloniści żydowscy oraz rolnicy arabscy coraz częściej posługują się traktorami oraz innymi maszynami rolniczymi. Na równinach palestyńskich zwiększyły się tereny pod pastwiska.

ZAKUP ZIEMI PRZEZ ŻYDÓW. W ciągu pierwszych 10 miesięcy 1936 r. żydzi zakupili 44.914 dunamów gruntu, wartości ŁP. 3.371.349, sprzedali zaś 28.214 dunamów wartości ŁP. 3.282.034. Stan posiadania gruntów przez żydów powiększył się o 16.000 dunamów. Poza tym zakupy rządu, magistratów oraz towarzystw zagranicznych wynosiły 4.816 dunamów.

WZROST OBSZARÓW POD UPRAWĘ KARTOFLI. W roku 1936 tereny pod uprawę kartofli znacznie wzrosły. Wynosiły one 18.000 wobec 9.654 dunamów w r. 1935. W r. 1931 i 1932 obszar zajęty pod uprawę kartofli wynosił 2.300 dunamów, w obu latach następnych obszar wynosił 6.000 dunamów. Zbiór kartofli w roku 1936 wyniósł 9.000 ton wobec 5.000 ton w r. 1935.

RYBOŁÓWSTWO. W r. 1936, mimo długotrwałych rozruchów, dał się zaznaczyć rozwój rybołówstwa w Palestynie. Istniejące w Palestynie towarzystwa „Palestine Fishing Co." w Hajfie i „National Fishing Co." w Jaffie przystąpiły do rozszerzenia zasięgu swej działalności. Towarzystwa te wysunęły szereg dezyderatów do rządu palestyńskiego w sprawie ułatwienia rozbudowy rybołówstwa. Prasa hebrajska w Palestynie domaga się od rządu utworzenia specjalnego portu rybackiego nad Morzem Śródziemnym.

Instytut dla badań ryb, założony przez rząd w Hajfie, przeprowadza badania biologiczne i próby celem wyrugowania ze sprzedaży ryb, co do których jest

podejrzenie, iż zostały zatrute dynamitem.

DZIAŁALNOŚĆ KOLONIZACYJNA KEREN KAJEMET LEISRAEL. W roku 1935/36 Keren Kajemet Leisrael (żydowski Fundusz Narodowy) nabył 13.000 dunamów z czego 7.714 dunamów w Emek Izreel, 3.179 dunamów w dolinie Jordanu, 1.285 dunamów w Judei, 850 dunamów w Samarii i Saronie, 537 dunamów na północy Palestyny oraz 185 dunamów obszaru miejskiego.

Obszar ziemi, będącej w posiadaniu Keren Kajemet Leisrael we wrześniu 1936 r. (koniec roku żydowskiego 5696) wynosił 371.541 dunamów, z czego 349.750 dunamów gruntów wiejskich i 21.791 dunamów gruntów miejskich.

Osiedla, założone w Emek Zewulun na gruntach Keren Kajemet, wykazały w ostatnim czasie poważny rozwój. Ilość domów w Kiriat Chaim wynosi 900, w Kiriat Motzkin — 200, w Kiriat Bialik — 175. Poza tym powstaje obecnie nowe osiedle p. n. Kiriat Samuel, założone przez członków Hapoel-Hamizrachi.

Według ostatnich szacowań, ilość mieszkańców w okręgu miejskim Emek Zewulun wynosi 6.100 osób, z czego 3.500 zamieszkuje w Kiriat Chaim, 1.500 w Kiriat Motzkin, 800 w Kiriat Bialik i 300 w pozostałych osiedlach.

W okręgu przemysłowym założone zostały nowe przedsiębiorstwa przemysłowe, m. in. huta szklana.

K. K. L. przystąpił ostatnio do skolonizowania należącego doń obszaru w okręgu Bet-Szan. Obszar ten obejmuje 24.000 dunamów. Obecnie opracowany został plan budowy szos i dróg w tym okręgu.

NIEPOMYŚLNY ZBIÓR OLIWEK W R. 1936. Zbiór oliwek w r. 1936 wynosił 2.788 ton wobec 8.818 ton w r. 1935 oraz 1.329 ton w r. 1934.

PALESTINE AGRICULTURAL SETTLEMENT ASSOCIATION LTD. Pod tą nazwą powstało w ubiegłym roku towarzystwo kolonizacyjne z kapitałem ŁP. 50.000. Towarzystwo to rozwinęło ożywioną działalność, udzielając kolonistom kredytów na przeprowadzenie szeregu inwestycyj, a w szczególności prac nawadniających.

PRZEMYSŁ

REORGANIZACJA PRZEDSIĘBIORSTWA „ASSIS". Na skutek przeprowadzenia wielkich inwestycyj budowlanych, fabryka soków owocowych „Assis", z powodu braku płynnej gotówki, znalazła się ostatnio w ciężkiej sytuacji finansowej. Przedsiębiorstwo to ma być obecnie zreorganizowane. Do przedsiębiorstwa przystępuje grupa kapitalistów, która pertraktuje w sprawie radykalnej przebudowy przedsiębiorstwa na zasadach racjonalnych.

„Assis" jest w chwili obecnej, — poza towarzystwem Jaffa Orange Products Cooperative Society, które przerwało w bieżącym sezonie swoją działalność, — jedynym w Palestynie przedsiębiorstwem, zużywającym w wielkich ilościach pomarańcze „brara", nie nadające się na eksport.

Sprawa zbytu owoców cytrusowych „brara" jest w chwili obecnej aż nadto aktualna w Palestynie, albowiem w sezonie bieżącym z powodu silnych wiatrów i burz ilość opadłych z drzew owoców cytrusowych wynosi 25% całego zbioru, czyli 2½ miliona skrzyń. Normalnie ilość owoców „brara" wynosi około 15% całego zbioru.

Związek kolonistów żydowskich Hitachdut Haikarim domaga się od rządu palestyńskiego podwyższenia cła na importowane z zagranicy owoce w okresie od 1 listopada do 30 kwietnia, celem wzmożenia konsumcji palestyńskich owoców cutrusowych. We wspomnianym okresie wzmaga się rok rocznie import owoców z zagranicy do Palestyny. Import owoców w r. 1935—36 (listopad—kwiecień) przedstawiał się jak następuje:

	ton	ŁP.
Jabłka	3.760,6	75.296
Daktyle	132,6	725
Winogrona	367,7	2.980
Melony	26,2	141
Inne owoce	1.186,1	27.051
Ogółem		ŁP. 106.193

PRODUKCJA PIWA. Browar w Riszon-le-Zion „Palestine Brewery Ltd." produkował w r. 1936 22.000 hektolitrów czyli 5,3 milionów flaszek piwa. Ilość ta stanowi 2/3 całego zapotrzebowania rynku palestyńskiego. Kapitał browaru wynosi ŁP. 50.000 i ma być wkrótce podwyższony do ŁP. 80.000.

KONKURENCJA W PRZEMYŚLE OLEJARSKIM. Mimo znacznej zwyżki cen surowców, o 70—80%, ceny olejów i mydeł, — na skutek dużej konkurencji między istniejącymi dwiema wielkimi przedsiębiorstwami „Shemen" i „Izhar" — nie podniosły się do odpowiedniego poziomu. Obecnie ceny mydeł na rynku palestyńskim nie pokrywają kosztów surowców.

RUCH BUDOWLANY

RUCH BUDOWLANY W PALESTYNIE. W pierwszych 10 miesiącach 1936 r. ruch budowlany w Palestynie zmniejszył się o 41% w porównaniu z tymże okresem r. 1936.

HANDEL

PALESTYŃSKO - SZWAJCARSKIE STOSUNKI HANDLOWE. Według ostatnio ogłoszonych danych szwajcarskiego urzędu statystycznego, eksport z Szwajcarii do Palestyny w r. 1936 wynosił 1.792.946 fr. szwajc. wobec 1.575.596 fr. szwajc. w r. 1935. Eksport z Palestyny do Szwajcarii wynosił w 1936 r. 675.809 fr. szwajc. wobec 398.694 fr. szwajc. w r. 1935.

Rozwój stosunków handlowych między tymi dwoma krajami nastąpił na skutek układu tzw. „Gentlemen's Agreement", zawartego między Szwajcarią a Wydziałem Handlowym Agencji żydowskiej w Jerozolimie. Szczególnie wzrósł eksport palestyńskich owoców cytrusowych do Szwajcarii z 386.000 fr. szwajc. w r. 1935 do 419.200 fr. w r. 1936. W związku z wyżej wspomnianym układem, Szwajcaria wprowadza nowe stawki celne na pomarańcze i grejpfruty.

Według danych palestyńskich, import Palestyny z Szwajcarii w ciągu 11 miesięcy r. 1936 wyniósł ŁP. 134.281 wobec ŁP. 165.084 w tymże okresie r. 1935, eksport zaś do Szwajcarii wyniósł ŁP. 16.485 wobec ŁP. 19.464 w ciągu 11 miesięcy 1935 r.

EKSPORT PALESTYNY. Eksport Palestyny w listopadzie 1936 r. wynosił ŁP 168.735 wobec ŁP. 128.661 w październiku. Eksport pomarańczy i grejpfrutów wynosił w listopadzie ŁP. 93.586.

W okresie styczen-listopad 1936 r. eksport Palestyny przedstawiał się w porównaniu z tymże okresem r. 1935, jak następuje:

Eksport i reeksport.

	stycz.-listop. 1936 ŁP.	stycz.-listop. 1935 ŁP.
Artykuły spożywcze, napoje tytoń	2.296.732	3.291.840
Surowce	138.830	91.169
Artyk. przem.	455.550	433.354
Towary nieklasyfik.	416.911	159.758
Ogółem	3.308.073	3.976.121
(złoto)	223.095	430.073

IMPORT PALESTYNY. Import Palestyny, który w październiku 1936 r. wynosił ŁP. 1,44 miliona, w listopadzie utrzymał się na tym samym poziomie, wynosząc ŁP. 1,450.350. Import Palestyny w r. 1936 w porównaniu z r. 1935 przedstawiał się, jak następuje:

	1936	1935
styczeń-marzec (przeciętnie)	ŁP. 1.244.019	1.450.350

kwiecień-czerwiec (przeciętnie)	ŁP.	1.000.229	1.418.643
lipiec-wrzesień (przeciętnie)	ŁP.	956.033	1.462.996
październik-listopad (przeciętnie)	ŁP.	1.447.036	1.692.720

W listopadzie ub. r. wzrósł szczególnie import artykułów spożywczych, wynosząc ŁP. 494.606 wobec ŁP. 456.474 w październiku 1936. i ŁP. 371.9971 w listopadzie 1935 r. Import surowców wzrósł z ŁP. 80.696 w październiku do ŁP. 99.760 w listopadzie ub. r. Import artykułów przemysłowych wzrósł z ŁP. 581.339 w październiku ub. r. do ŁP. 658.121 w listopadzie. Import artykułów nieklasyfikowanych zmalał znacznie i wynosił w listopadzie 1936 r. ŁP. 197.863 wobec ŁP. 340.109 w październiku.

IMPORT MASZYN. W pierwszych 9 miesiącach 1936 r. import maszyn do Palestyny wynosił ŁP. 523.279 wobec ŁP. 929.866 w tymże okresie r. 1935. Szczególnie zmalał import maszyn dla przemysłu, a mianowicie z ŁP. 546.524 w pierwszych 9 miesiącach 1935 r. do ŁP. 303.669 w tymże okresie r. 1936.

TOWARZYSTWO HANDLOWE. Z inicjatywy p. Brazdy z Bukaresztu, jednego z kierowników spółdzielczego ruchu rolnego w Rumunii, powstało ostatnio rumuńsko-palestyńskie towarzystwo handlowe p. n. „Sinaia-Roumania Palestine Corporation". Towarzystwo to ma na celu rozszerzenie zasięgu eksportu rumuńskiego do Palestyny, drogą wymiany kompensacyjnej.

FINANSE I BANKOWOŚĆ

INWESTYCJE ŻYDOWSKIE W R. 1936. Nie ma jeszcze dokładnych danych, dotyczących inwestycyj żydowskich w Palestynie w r. 1936. Według szacowań inwestycje te wynosiły ŁP. 6.000.000. W ruchu budowlanym inwestowano 3½ miliona funtów, w gospodarce plantacyjnej 900.000 funtów, w przemyśle i przedsiębiorstwach transportowych ŁP. 1 milion 200.000, w rolnictwie (w gospodarce mieszanej) ½ miliona funtów. Sumy inwestowane w handlu oraz wydane na kupno ziemi nie są włączone do wyżej podanej kwoty ogólnej.

ZMNIEJSZONE INWESTYCJE W GOSPODARCE PALESTYŃSKIEJ. W pierwszych 11 miesiącach 1936 r. powstało w Palestynie 155 towarzystw akcyjnych z kapitałem ŁP. 824.377 wobec 290 towarzystw akcyjnych z kapitałem ŁP. 3.021.822 w tymże okresie r. 1935. Poza tym 46 towarzystw akcyjnych powiększyło swój kapitał z ŁP. 1.002.611 do ŁP. 1.759.378. Ogółem inwestycje w przeciągu 11 miesięcy 1936 r. wynosiły ŁP. 1.581.144 wobec ŁP. 4.835.847 w tymże okresie r. 1935.

SYTUACJA BANKÓW PALESTYŃSKICH. Suma bilansowa banków palestyńskich i zagranicznych wynosiła na dzień 1 grudnia 1936 r. ŁP. 21,87 mil. wobec ŁP. 22,03 mil. na dzień 1 listopada tegoż roku. Pasywa i aktywa banków na dzień 1 grudnia w porównaniu z pasywami na 1 listopada ub. r. przedstawiały się, jak następuje:

Pasywa

	1.12.1935	1.11.1936
	(w tysiącach	funtów)
Wpłacone kapit. i rezerwy	1.631	1.625
Obligo	112	109
Zobowiązania wobec banków palestyńskich	1.238	1.293
Zobowiązania wobec banków zagranicznych	263	251
Zobowiązania banków zagranicznych wobec ich centrali	2.096	2.030
Depozyty, a vista	11.163	11.467
Depozyty z wymówieniem trzymiesięcznym	1.722	1.669
Depozyty z wymówieniem od 3—12 miesięcy	913	962
Depozyty z wymówieniem powyżej jednego roku	341	341
Weksle	232	210
Zobowiązania pożyczkowe	322	330
Inne pasywa	1.839	1.744
Ogółem	21.872	22.031

Aktywa

	1.12.1935	1.11.1936
	(w tysiącach funtów)	
Gotówka w kasie	691	811
Należności od banków palestyńskich	795	824
Należności od banków zagranicznych	554	506
Należności banków zagranicznych od ich central	2.911	3.220
Weksle dyskontowane	2.562	2.465
Pożyczki udzielone bankom	206	204
Rozmaite pożyczki, płatne przed upływem roku	6.102	6.037
Rozmaite pożyczki, płatne po upływie roku	1.175	1.152
Inwestycje	5.256	5.224
Gmachy bankowe	183	175
Inne aktywa	1.437	1.413
Ogółem	21.872	22.031

DZIAŁALNOŚĆ „GENERAL MORTGAGE BANK" W R. 1936. Rok 1936 był okresem próby dla wspomnianej instytucji finansowej. Udzielono 908 nowych pożyczek na ogólną sumę ŁP. 463.930, czyli o 50% więcej, aniżeli w r. 1935 i 70% więcej, niż w r. 1934. Kurs listów zastawny i akcyj „General Mortgage Bank'u", mimo ostatnich wypadków w Palestynie, utrzymały się na tym samym poziomie. Dyrekcja banku postanowiła na najbliższym walnym zgromadzeniu przeprowadzić uchwałę w sprawie udzielenia akcjonariuszom dywidendy w wysokości 7½%.

BANK ZERUBAWEL. Ostatnio ogłoszone zostały dane, dotyczące działalności Banku Zerubawel za rok 1936. Kapitał banku oraz jego rezerwy wynosiły w końcu r. 1936 ŁP. 23.000. Kapitał banku ma być w r. 1937 podwyższony do ŁP. 50.000. Bank rozwinął w ubiegłym roku, mimo małego kapitału, bardzo ożywioną działalność.

KOMUNIKACJA

RUCH OKRĘTOWY W PORTACH PALESTYŃSKICH. Ruch okrętowy w portach palest. zmniejszył się w trzecim kwartale 1936 r. w stosunku do kwartału drugiego tegoż roku. Ilość okrętów przybyłych we wspomnianym okresie wynosiła 468 o tonażu 1.176.500 ton wobec 502 okrętów o tonażu 1.325.000 ton w drugim kwartale. Mimo niekorzystania z portu jafskiego ruch okrętowy w porcie hajfskim zmniejszył się w trzecim kwartale 1936 roku w porównaniu z tymże okresem r. 1935.

Ruch okrętowy w portach palestyńskich w pierwszych trzech kwartałach 1936 r. w porównaniu z odpowiednimi okresami r. 1935 przedstawiał się, jak następuje:

Ilość okrętów przybyłych

Jafa — Tel-Awiw	1936 r.	1935 r.
1 kwartał	315	298
2 „	63	266
3 „	36	268
Ogółem	414	832
Haifa		
1 kwartał	490	515
2 „	439	391
3 „	432	453
Ogółem	1.361	1.359

Ruch towarowy

	Załadunek		Wyładunek	
	1936	1935	1936	1935
	(w tysiącach ton)			
Jafa — Tel-Awiw				
1 kwartał	75,7	105,4	86,7	55,7
2 „	22,6	14,5	16,3	100,1
3 „	0,5	2,1	11,3	131,5
Ogółem	78,8	122,0	114,3	287,3
Haifa				
1 kwartał	62,2	90,9	162,4	205,2
2 „	4,5	8,4	185,5	182,4
3 „	35,3	10,8	179,2	208,8
Ogółem	102,0	110,1	527,1	596,4

W porcie tel-awiwskim wyładowano w okresie maj—wrzesień 13,027 ton, a załadowano 542 tony.

RUCH OKRĘTOWY W PORCIE TEL-AWIWSKIM. Ruch okrętowy w ostatnim kwartale 1936 r. przedstawiał się jak następue:

	Ilość dni pracy	Ilość okrętów	Ilość ton
Październik	22	18	6.432
Listopad	17	21	6.402
Grudzień	13	16	4.186

NOWY DWORZEC W TEL-AWIWIE. Rząd palestyński przystępuje obecnie do budowy nowego dworca kolejowego w Tel-Awiwie. Dworzec ten będzie przeznaczony dla ruchu pasażerskiego. Koszt budowy dworca wyniesie ŁP. 30.000.

RUCH AUTOBUSÓW I SAMOCHODÓW CIĘŻAROWYCH. Wedle ostatnio ogłoszonych danych statystycznych, ruch autobusów i samochodów ciężarowych przedstawiał się w pierwszych 3 kwartałach 1936 r., jak następuje:

Spółdzielnie autobusowe

Ilość pasażerów			
	w milionach osób		
(7 spółdz. miejskich)	13,51	12,65	10,51
Ilość pasażerów			
(6 spółdz. wiejskich)	2,05	1,85	1,85
	ŁP.		
Dochody brutto	129.713	119.579	128.838
Wydatki „	105.168	92.720	102.446

Spółdzielnie samochodów ciężarowych

Transporty			
	(w tonach)		
(6 spółdz. miejsk.)	75.704	68.305	43.893
(6 spółdz. wiejsk.)	43.169	33.405	26.184
	ŁP.		
Dochody brutto	33.685	29.620	36.112
Wydatki „	28.388	25.568	29.567

Spółdzielnie autobusowe dysponowały we wrześniu ub. r. 492 autobusami, zatrudniając 1.081 osób, spółdzielnie samochodów ciężarowych — 104 samochodami, zatrudniając 263 osoby.

WZROST DOCHODÓW KOLEI PALESTYŃSKICH. Dochody kolei palestyńskich we wrześniu i październiku ub r. wynosiły ŁP. 194.079 wobec ŁP. 133.859 w tymże okresie r. 1935. Wzrost dochodów kolei we wspomnianych miesiącach tłumaczy się wzrostem ruchu towarowego, a w szczególności zwiększonych transportów artykułów spożywczych. Transporty towarowe w październiku wynosiły 103.005 ton wobec 94.880 ton w październiku r. 1935. Transporty towarowe w pierwszych 10 miesiącach 1936 r. wynosiły ogółem 0,77 milionów ton wobec 0,94 milionów ton w tymże okresie r. 1935.

IMIGRACJA

IMIGRACJA W R. 1936. Ostatnio ogłoszone zostały szczegółowe dane, dotyczące imigracji w r. 1936. Według tychże danych, ilość imigrantów przybyłych do Palestyny w r. 1936, wynosiła 31.671 wobec 64.247 w r. 1935. Ilość imigrantów przybyłych w grudniu 1936 wynosiła 959. Tak mała liczba imigrantów w ciągu miesiąca nie była już notowana od r. 1932. Wśród przybyłych imigrantów w grudniu ub. r. było 375 krewnych obywateli palestyńskich, 107 kapitalistów (z kapitałem conajmniej ŁP. 1.000), 104 studentów oraz 103 robotników. Według poszczególnych kategoryj imigracja do Palestyny w r. 1936 w porównaniu z r. 1935 przedstawiała się, jak następuje:

	1936	1935
Kapitaliści	3.014	6.498
Członkowie ich rodzin	2.833	5.742
Wolne zawody (ŁP. 500)	—	9
Członkowie ich rodzin	—	3
Rzemieślnicy (ŁP. 250)	173	293
Członkowie ich rodzin	291	480
Osoby z dochodem mies. ŁP. 4	121	127
Osoby z kapitałem ŁP. 500	6	14
Członkowie ich rodzin	7	15
Sieroty	12	4
Duchowieństwo	501	1.056
Członkowie ich rodzin	570	1.878
Studenci	1.658	2.071
Robotnicy	7.202	14.972

Członkowie ich rodzin	4.534	13.135
Krewni obywateli palest.	10.234	17.629
Osoby nie podlegające ustawie imigracyjnej	515	321
Ogółem	31.671	64.247

Imigracja kapitalistów w r. 1936 wynosiła 9,5% ogólnej imigracji (w roku 1935 — 10,1%), imigracja robotników — 22,7% (23,3%), krewnych obywateli palestyńskich — 32,3% (27,4%). Stosunek imigracji kapitalistów do imigracji robotniczej przedstawiał się jak 1 : 2,4 (w roku 1935 — 1 : 2,3).

PRACA

SYTUACJA NA RYNKU PRACY W PALESTYNIE. Wg ostatnio ogłoszonych danych, ilość bezrobotnych w Palestynie na początku roku 1937 wynosiła 2.500, w tym, 1.400 w Tel-Awiwie, 500 w Hajfie i 400 w Jerozolimie. Warto zaznaczyć, iż na początku roku 1936 ilość bezrobotnych w Palestynie wynosiła 6.500. Do bezrobotnych nie są zaliczeni robotnicy, pracujący po kilka dni w tygodniu. Według przypuszczeń, ilość ich jest trzykrotnie większa od wyżej podanej. W ciągu ubiegłego roku ilość robotników zatrudnionych w porcie hajfskim powiększyła się o 750, a w ostatnich miesiącach znacznie się zmniejszyła, tak, że w grudniu ub. r. wynosiła 350. Ilość żydowskich robotników, zatrudnionych w kamieniołomach, wynosi obecnie 550. Należy też wspomnieć, iż ostatnio zwiększył się udział żydów w robotach publicznych, prowadzonych przez rząd palestyński, wynosząc obecnie około 2.000.

PŁACE ROBOTNICZE W LATACH 1931—1935. Wydział Statystyczny rządu palestyńskiego ogłosił ostatnio dane, dotyczące płac roboczych w latach 1931—1935. Dane te dają ciekawy obraz płac robotników żydowskich w porównaniu z płacami robotników arabskich. Według tychże danych, indeks płac żydowskich i arabskich przedstawiał się we wspomnianym okresie, jak następuje:

	robotnicy żydowscy	robotnicy arabscy
	(podstawa —	rok 1931)
1931	100	100
1932	99,6	95,0
1933	110,5	97,3
1934	135,0	112,4
1935	131,1	110,3

W końcu r. 1935 płace robocze w Palestynie obniżyły się na skutek wybuchu wojny włosko-abisyńskiej. Zmalał znacznie ruch budowlany, a tym samym wzmogło się bezrobocie i nastąpił spadek płac roboczych. W r. 1935 dzienne płace robocze w rozmaitych gałęziach produkcji przedstawiały się, jak następuje (w milsach):

	praca żydowska	praca arabska
Robotnicy rolni	200—225	100—150
Niewykwalifikowani robotnicy budowlani	350—400	100—180
Wykwalifikowani murarze	600—700	500—600
Inni wykwalifikowani robotnicy budowlani	400—750	250—500
Zatrudnieni przy sortowaniu tytoniu i pakowaniu papierosów	150—200	70—100
Robotnicy w przemyśle olejarskim i mydlarskim	350—450	150—250
Niewykwalifikowani metalowcy	250—400	150—250
Tkacze	250—450	100—120
Robotnicy przemysłu drzewnego	400—500	—
Kowale i ślusarze	400—700	—

ILOŚĆ ROBOTNIKÓW ŻYDOWSKICH, ZATRUDNIONYCH W PORTACH PALESTYŃSKICH. Według ostatnich danych, w porcie hajfskim zatrudnionych jest 850 robotników żydowskich, a w porcie telawiwskim 550.

RUCH SPÓŁDZIELCZY

SPÓŁDZIELNIA „NOA". Pod tą nazwę „Merkaz Hakooperacja" (centralna instytucja spółdzielcza Palestyny) utworzyła towarzystwo, mające na celu dostarczanie maszyn i ich części, opon gumowych, benzyny, oliwy i innych pokrewnych artykułów spółdzielniom transportowym i komunikacyjnym. Towarzystwo „Noa" ubiega się obecnie o uzyskanie przedstawicielstw firm zagranicznych, eksportujących do Palestyny wyżej wspomniane artykuły.

RÓŻNE

* W imieniu adwokatów arabskich złożył adwokat Achmed Zaki-Bej Al-Asta memoriał rządowi palestyńskiemu w sprawie sytuacji politycznej w kraju.

* Od dnia 1 lutego b. r. objął urzędowanie w charakterze najwyższego sędziego w Palestynie H. H. Trusted.

* Sekretarz rządu palestyńskiego John Hathorn Hall został mianowany regentem rządu brytyjskiego w Sansibarze.

SYRIA

BELGIJSKO-SYRYJSKIE STOSUNKI HANDLOWE. W ostatnich czasach dało się zaznaczyć ożywienie w stosunkach handlowych między Belgią a Syrią. Z inicjatywy belgijskiego konsula generalnego w Bejrucie powstaje obecnie w w tym mieście Izba Handlowa Syryjsko-Belgijska, która zajmie się zintensyfikowaniem wzajemnych stosunków gospodarczych między Belgią a Syrią i Libanem.

KURDOWIE SYRYJSCY ZA ORIENTACJĄ PRO-TURECKĄ. Wśród Kurdów zamieszkujących północną część Syrii, daje się coraz bardziej zaznaczyć wpływ orientacji pro-tureckiej. Przywódca Kurdów Chadż Raszid Adża Ismail dostał ostrzeżenie od syryjskiego ministra spraw wewnętrznych, by natychmiast zaprzestał uprawianie propagandy protureckiej w północnej Syrii. Warto zaznaczyć, iż propaganda ta wzmogła się szczególnie po słynnym konflikcie między Francją a Turcją w sprawie Sandżak-Aleksandretty.

ROKOWANIA SYRYJSKO - LIBAŃSKIE. Obecnie toczą się rokowania między przedstawicielami rządu syryjskiego a przedstawicielami rządu libańskiego. Rokowania te mają doprowadzić do ściślejszej współpracy wspomnianych krajów i do złagodzenia istniejących antagonizmów.

UTWORZENIE NOWEGO TOWARZYSTWA ELEKTRYFIKACYJNEGO. Rząd syryjski zatwierdził statut nowego towarzystwa elektryfikacyjnego p. n. „Societé d'Electricité d'Entreprises Generales de l'Euphrate'.

SYRYJSKIE TOWARZYSTWO NAFTOWE. Sfery gospodarcze Syrii i Libanu przystępują obecnie do utworzenia wielkiego towarzystwa naftowego, które zajmie się dostawą potrzebnej nafty dla rynku syryjskiego i libańskiego. Kapitał towarzystwa ma wynieść ŁLS. 100.000, z których ŁLS 50.000 ma być wpłaconych przez towarzystwo francuskie, a ŁLS. 50.000 przez sfery gospodarcze Syrii i Libanu.

EGIPT

WZMOŻONA DZIAŁALNOŚĆ HANDLOWA EGIPTU W KRAJACH BAŁKAŃSKICH ORAZ BLISKIEGO WSCHODU. Dotychczas rząd egipski posiadał trzech attaché handlowych w Anglii, Niemczech i Holandii. Każdy z wymienionych attaché miał za zadanie rozwinąć ożywioną działalność propagandowo-handlową w szeregu krajach. Wspomniani attaché nie mogli należycie wykonywać swych czynności ze względu na zbyt wielki teren podległy ich działaniu. Obecnie rząd egipski postanowił wyznaczyć czterech nowych attaché, których działalność rozciągnie się na następujące kraje: Palestyna, Transjordania, Syria, Irak, Iran, Saudia, Afryka Wschodnia, Indie, Rumunia, Bułgaria, Grecja, Albania i Jugosławia. Po zorganizowaniu poselstwa egipskiego w Tokio będzie również powołany specjalny attaché handlowy dla obsługiwania krajów Dalekiego Wschodu.

USIŁOWANIA RZĄDU EGIPSKIEGO W KIERUNKU WZMOŻENIA EKSPORTU OWOCÓW I JARZYN. Rząd egipski postanowił wysłać do Palestyny delegację handlową, celem zbadania rynku palestyńskiego i możliwości rozszerzenia eksportu owoców i jarzyn na ten rynek. Na zapytanie egipskiego ministerstwa handlu, poselstwo brytyjskie w Kairze odpowiedziało, iż rząd palestyński z zadowoleniem przyjmuje do wiadomości decyzję rządu egipskiego w sprawie wysłania delegacji handlowej do Palestyny.

IRAK

RZĄD IRASKI PRZECIWKO FAUZI AL-KAUKADŻIEMU. Wg doniesień prasy hebrajskiej, rząd iraski postanowił zesłać do Kirkuku przywódcę ostatnich rozruchów w Palestynie, Fauzi Al-Kaukadziego. Decyzja ta zapadła na skutek uprawiania przez zesłanego polityki pan-arabskiej na terenie Iraku. Fauzi Al-Kaukadżi wykorzystał śmierć premiera poprzedniego rządu iraskiego, Jassina Paszy Al-Haaszmiego i z tej okazji przeprowadził na szeroką skalę akcję propagandową na rzecz pan-arabizmu. Wśród wojska i ludności cywilnej rozdawane były odezwy, wzywające do uczczenia pamięci zmarłego wielkiego patrioty, Jassina Paszy Al-Haaszmiego i do szerzenia jego ideałów pan-arabskich w kraju. Obecny rząd Hichmad Bej-Sulimana uważa, iż działalność Fauzi Al-Kaukadżiego jest sprzeczna z linią wytyczną, reprezentowaną przez rząd i oznacza wtrącanie się w wewnętrzno-polityczne sprawy kraju.

IRAN

WZROST PRODUKCJI NAFTY. Rząd irański wykazuje ostatnio coraz większe zainteresowanie dla rozwoju i rozbudowy przemysłu naftowego. Towarzystwo „Standard Oil Co." przeprowadziło wiercenia, które przyniosły bardzo pomyślne rezultaty. Towarzystwo to otrzymuje z swoich terenów naftowych w Iranie 24.000 ton nafty dziennie. Towarzystwo „Standard Oil Co." w Kaliforni i towarzystwo „Texas Corporation" zorganizowały nowe towarzystwo p. n. „Kalifornia Texas", mające na celu znalezienie nowych rynków zbytu dla coraz wzrastającej produkcji nafty. Nafta, wydobywana z terenów naftowych w Iranie, ma być skierowana na rynki Dalekiego Wschodu.

AMERYKAŃSKIE KONCESJE NAFTOWE W IRANIE. Parlament irański zatwierdził koncesje, udzielone dwóm towarzystwom amerykańskim dla eksploatacji nafty w północnej i północno-wschodniej części kraju. Koncesja towarzystwa „Anglo-Iranian Oil Company" obejmuje cały Iran za wyjątkiem 5 prowincyj przy morzu Kaspijskim. Wiercenia muszą być rozpoczęte w ciągu najbliższych 18 miesięcy. W ciągu najbliższych 3 lat muszą być poddane eksploatacji 2 tereny, o powierzchni 100.000 mil. kwadr.

Podatek roczny, opłacany rządowi irańskiemu tytułem eksploatacji źródeł naftowych, wyniesie, po 5 latach od chwili rozpoczęcia wierceń, ŁP. 300.000, a po 15 latach — ŁP. 600.000.

TURCJA

WSPÓŁPRACA PAŃSTW ISLAMSKICH. Minister spraw zagranicznych Turcji, Ruszti Aras, udaje się wkrótce do Bagdadu i Teheranu celem zacieśnienia stosunków politycznych z Irakiem i Iranem. Wizyta ta stoi w związku z ustaleniem ściślejszej współpracy między islamskimi państwami, a mianowicie Turcją, Irakiem, Iranem i Afganistanem.

ROZWÓJ GOSPODARCZY TURCJI. W ramach tzw. planu czteroletniego rząd turecki wyznaczył 100 milionów funtów na rzecz rozwoju rolnictwa. Mają być zaprowadzone nowe gałęzie produkcji rolnej ze szczególnym uwzględnieniem uprawy bawełny i tytoniu. Utworzone zostaną tzw. wsie wzorowe, na czele których postawieni będą wybitni fachowcy. W pracach nawadniających rząd zamierza inwestować 5 milionów Lst.

Rząd turecki opracował poza tym plan pięcioletni rozwoju przemysłu krajowego. Wkrótce ma powstać Anglo-Turkish Development Company, który przeprowadzi szereg robót publicznych i zajmie się zorganizowaniem licznych przedsiębiorstw przemysłowych. W projekcie przewidziana jest budowa portów, kolei, szos itd.

STATYSTYKA

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu

(wg danych Głównego Urzędu Statystycznego).

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu w grudniu 1936 r. w porównaniu z tymże okresem r. 1935.

	Grudzień 1935			Grudzień 1936		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
	w tysiącach złotych					
Palestyna	659	730	+ 71	387	761	+ 374
Egipt	1,271	518	— 753	1,959	350	— 1,579
Syria	1	131	+ 130	13	114	+ 101
Iran	167	75	— 92	66	210	+ 144
Turcja	367	172	— 195	1,135	172	— 963
Cypr	17	14	— 3	129	2	— 127
Irak	7	30	+ 23	—	37	+ 37

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu roku 1936 w porównaniu z r. 1935.

	Rok 1935 r.			Rok 1936 r.		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
	w tysiącach złotych					
Palestyna	4,026	14,398	+10,372	6,086	6,802	+ 716
Egipt	15,331	5,212	—10,121	17,403	6,030	— 1,373
Syria	8	1,788	+ 1,780	1,778	1,797	+ 21
Iran	602	3,878	+ 3,276	993	2.226	+ 1,233
Turcja	1,338	1,245	— 93	3,636	2,144	— 1,492
Cypr	43	321	+ 278	257	149	— 108
Irak	30	690	+ 660	31	590	+ 559

OBROTY HANDLOWE POLSKO-PALESTYŃSKIE W R. 1936
wg artykułów.

PRZYWÓZ GŁÓWNYCH ARTYKUŁÓW Z PALESTYNY DO POLSKI W ROKU 1936.

Artykuły	Nr stat.	w tys. zł.
Wytwory pochodzenia roślinnego		
Nasiona sezamowe	2445	25
Pomarańcze i mandarynki	6030	5.179
Grejpfruty	6031	194
Cytryny	6040	86
Rodzynki wszelkie	6210	2
Owoce i jagody południowe	6400	7
Liście dla celów rytualnych	8610	4
Rośliny używane w lecznictwie	8900	2
Zwierzęta żywe i wytwory pochodzenia zwierzęcego		
Miód pszczeli naturalny, chociażby w plastrach	13000	1
Włosie zwierzęce z grzywy lub ogona	13310	1
Rogi, kopyta, racice, — surowe	13610	2
Jelita surowe i solone	13720	9
Woski, tłuszcze, oleje pochodzenia roślinnego i zwierzęcego oprócz osobno wymienionych		
Oliwa jadalna	20510	121
Przetwory spożywcze, tytoń		
Miąższ i soki z owoców	23600	4
Wina winogronowe	28010	38
Przetwory chemiczne i farmaceutyczne, farby		
Brom	29530	9
Chlorek magnezu	30220	4
Olejki eteryczne	42900	3
Skóry, futra, wyroby skórzane		
Skóry bydlęce	49210	171
Surowce włókiennicze i wyroby z nich		
Tkaniny wełniane	59911	1
Wyroby szmuklerskie	70410	1
Odzież damska oraz dziecięca	71250	1
Szmaty	71910	49
Drewno, korek, wyroby z nich; wyroby koszykarskie		
Deski i łaty sosnowe	74930	1
Papier i wyroby z niego		

Książki i broszury w językach obcych	83630	11
Kalendarze	83800	1
Druki oraz rysunki przemysłowe	84510/20	2
Metale nieszlachetne i wyroby z nich		
Wszelkie żelastwo	92720	31
Igły maszynowe	101320	1
Wagi; narzędzia, instrumenty i aparaty precyzyjne, naukowe, optyczne; maszyny do pisania; instrumenty muzyczne		
Zęby sztuczne	116440	122
Wstęgi kinematograficzne nienaświetlone	116871	1

Ogółem przywóz z Palestyny do Polski w 1936 roku — 6085 tys. złotych

WYWÓZ GŁÓWNYCH ARTYKUŁÓW Z POLSKI DO PALESTYNY W ROKU 1936.

Wytwory pochodzenia roślinnego:

żyto	200	496
Groch	900	11
Fasola	1010	29
Nasiona maku	2410	3
Mąka pszenna	2710	2
Mąka żytnia	2720	203
Kasza jęczmienna	2820	2
Kasza gryczana	2830	33
Krochmal ziemniaczany	3100	8
Ziemniaki	3600	32
Crzan świeży	4720	5
Chmiel	5100	3
Grzyby suszone	5230	16
Owoce i jagody suszone	5950	1
Miąższ i soki owocowe	6730	2
Korzenie cykorii	7670	2
Rośliny lecznicze	8900	4
Obręcze wiklinowe	10350	6
Zwierzęta żywe i wytwory pochodz. zwierz.:		
Smalec topiony	12300	2
Jaja	12500	78
Masło	12700	284
Sery twarde i miękkie	12840	40

Pierze nieoczyszczone	13120	2
Pierze oczyszczone	13121	1
Puch	13130	2
Włosie zwierzęce	13320	1
Bydło rogate (sztuk 124)	10730	36

Wytwory pochodzenia mineralnego:

Cement	15420	17
Węgiel kamienny	18010	1
Węgiel drzewny		3
Fenol	19330	1
Oleje	20031	1

Przetwory spożywcze, tytoń:

Grzyby solone, marynowane	23500	10
Miąższ i soki z owoców, jagód	23600	5
Szynki w opak. hermet.	24210	14
Szynki w opak. niehermet.	24220	24
Konserwy mięsne w opak. hermet.	24320	136
Konserwy rybne	25620	6
Sardynki, ryby, itp. marynow.	25630	1
Cukier	25910	59
Czekolada oraz jej namiastki	26300	2
Sucharki, biszkopty itp.	26400	2
Piwo i porter	27200	4
Likiery, nalewki i wódki	27700	1
Ocet	28300	1
Drożdże prasowane	28420	24

Przetwory chemiczne i farmaceutyczne; farby:

Węglany amonu	30070	1
Węglik wapnia	30340	17
Kwas octowy, ocet drzewny	33210	4
Sole lecznicze mineralne, Vichy, karlow.	38200	1
Farmaceutyczne przetwory	38400	35
Biel cynkowa	41120	17
Lakiery olejne	42310	1
Lakiery osobno niewymienione	42340	1

Kremy, pomady kosmetyczne	43720	4
Otręby migdałowe perfumowane	43470	2
Wody pachnące, eliksiry do pielęgnowania	43900	2
Środki do czyszczenia, smarowania	45920	6
Dekstryna	46510	1
Kleje płynne	46620	1
Przetw. chem. organiczne osobno niewym.	49020	1
Skóry, futra, wyroby skórzane:		
Skóry bydlęce	49210	2
Skóry koloru naturalnego, czernione	50500	1
Skóry wyprawione, chociażby farbowane	53020	1
Rękawiczki wykonane całk. lub częśc. ze skóry	53510	11
Wyroby skórzane, osobno niewym.	55200	1
Surowce włókiennicze i wyroby z nich:		
Tkaniny jedwabne	56310	1
Tkaniny jedw. do wyr. krawatów	56340	1
Przędza z jedwabiu sztucznego	57210/20	2
Tkaniny z jedwabiu sztucznego	57610	2
Tkaniny z jedw. sztucz. do wyr. krawatów	57640	1
Przędza wełniana czesankowa	59450/70/71	3
Tkaniny wełn. z przędzy nieczesankowej	59810/11	53
Tkaniny wełn. z przędzy czesankowej	59910/11	31
Tkaniny półwełniane	60000/100	3
Aksamity, plusze wełniane i półwełniane	60200	2
Nici bawełniane	61200	1
Tkaniny bawełniane surowe	61330	4
Tkaniny bawełniane bielone	61410/20/30	43
Tkaniny bawełniane barwione merceryzow.	61510/20	95
Tkaniny bawełniane wzorzysto-tkane	61620	18
Welwety, aksamity, plusze — bawełniane	61910	1
Pakuły lniane (kądziel)	62314	2
Konopie czesane	62323	1
Przędza jutowa	62710/910	14
Przędza lniania pojedyńcza	63011	8
Przędza konopna pojedyńcza, surowa	63050	1
Tkaniny jutowe	63210	9
Firanki, laufry, kapy, lambrekiny, zazdrostki	64110	1

Koronki z włóknistych materiałów rośl.	64200	1
Hafty	64410/30	2
Wojłoki, materiały wojłokowe	64520	6
Liny, powrozy i szpagat	64610	1
Pasy napędne i przenośnikowe	64920	2
Cerata, tkaniny olejone pokostowane	66400	9
Wyroby dziane bawełniane niewym. osobno	69800	2
Wyroby dziane wełniane osobn. niewym.	69900	2
Wyroby szmuklerskie	70410/20	3
Bielizna	70730/71610	13
Odzież męska	71120/30	8

Kauczuk, jego surogaty; wyroby z tych materiałów.

Nici gumowe	72600	1
Obuwie z gumy	73340	1

Drewno, korek, wyroby z nich; wyroby koszykarskie

żerdzie, drągi, tyki	74750	39
Belki, bale, kantówki sosn., jodł., jesion., świerk.	74910/11/21	90
Deski i łaty sosn., jodł., świerk. i dębowe	74930/31/40	266
Deszczółki do opakowań	74950	1,808
Deski i łaty jodłowe i świerkowe	75151	2
Podkłady kolejowe	75210	115
Łaty bukowe do wyr. mebli giętych	75310	1
Kopyta i prawidła szewskie	76500	1
Drzwi, ramy okienne, okiennice surowe	76610	1
Forniery	77210	16
Dykty klejone	77310/11	888
Komplety skrzyniowe z dykt	77320	29
Meble gięte i ich części	77610/20	168
Meble inne i ich części	77710/11/20	10
Wyroby drewniane	77810/20	15
Korki, szpunty	78400	1
Korki do obuwia, wkładki, formy do kapeluszy	18600	1
Wyroby koszykarskie i plecione	79021/30	11

Papier i wyroby z niego.

Tektura	79720	23
Tektury izolacyjne	80000	1

Papier pakowy	81010/110	113
Pergamin roślinny	81400	4
Papier wszelki	81530	1
Karton, papier, sklejany z 2 lub więcej arkuszy	81915	3
Tektura, papier, karton nasycony lepem	82520	1
Książki i broszury w jęz. polskim i obc.	83620/30	74
Fotografie, obrazy, rysunki	84100/220	7
Pocztówki, druki i rysunki przemysłowe	84400/510/20	6
Wyroby kamieniarskie, ceramiczne, szklane		
Kamienie do szlifowania, polerowania, ostrzenia	84810	1
Materiały do szlifowania i polerowania	84920/30	32
Wyroby z azbestu	85600	1
Naczynia, wyroby garncarskie, kamionkowe	87900/88100	6
Wyroby z mas glinianych	88400	2
Przybory sanitarne	88500	14
Butelki, gąsiory, słoje	89910	2
Wyroby ze szkła białego i półbiałego	90010/30	42
Naczynia ze szkła białego, szlifowane, poler.	90200/300	11
Metale nieszlachetne i wyroby z nich		
żelazo, zwykła stal, walcowane	92910/40/50/60	302
Blacha żelazna stalowa	93010	1
Rury i kształtki żeliwne	93700	3
Wanny, zlewy, umywalnie i in. wyroby żeliwne	94110/20	47
Naczynia kuchenne żeliwne	94210	1
Walce stalowe lane	94600	1
Drut żelazny stalowy	94710/60	94
Drut kolczasty	94900	3
Gwoździe druciane	95110	1
Rury żelazne stalowe	95510	15
Kołnierze, łączniki, kształtki	95530	109
Naczynia blaszane emaliowane	95800	59
Wyroby z blachy żelaznej i stalowej	96040	2
Śruby, sworznie z gwintem	96131	26
Wkrętki do drzewa żelazne i stalowe	96180	1
Łańcuchy żelazne stalowe	96220	1
Cynk w blachach, płytach	96830	8
Wyroby z blachy cynkowej	97120	3
Kapsle, nakrętki, korki z cyny i ołowiu	97300	1
Tubki z cyny, ołowiu	97400	3

Wyroby lane surowe	99430	1
Wyroby z nieszlachetnych metali i stopów	99441	5
Narzędzia drewniane, rzemieślnicze	100700	2
Czcionki, stereotypy itp.	100910	15
Okucia do drzwi, okien, żelazne, stalowe	101010	8
Kłódki i zamki z kluczami	101110	14
Noże i widelce, żelazne, stalowe i inne	101810/20	16
Nożyki do maszynek do golenia	101852	1
Wyroby nożownicze, metalowe	101880	6
Galanteria stołowa z nieszlach. met.	101940	1
Maszyny i aparaty, sprzęt elektrotechniczny		
Kotły parowe, rurkowe	103800	2
Maszyny włókiennicze	105840	1
Maszyny przędzalnicze	105900	4
Cewiarki, przewijarki, snowarki	106040	2
Maszyny dziewiarskie	106210	3
Maszyny włókiennicze osobno niewymien.	106400	8
Maszyny rotacyjne offsetowe	107120	5
Maszyny inne	108200	15
Aparaty, żeliwne, żelazne, stalowe	108310/20	3
Części maszyn i aparatów	108570	2
Wirówki do odtłuszczania mleka	109420	1
Maszyny i aparaty rolnicze	109700	2
Aparaty radiowe odbiorcze i nadawcze	111820	2
Wyłączniki, wtyczki, bezpieczniki i inne	113120	1
Środki transportowe		
Motocykle	114300	2
Wózki do wożenia dzieci	115200	7
Samoloty i szybowce	115510	36
Wagi i narzędzia, instrumenty i aparaty precyzyjne, naukowe, optyczne, maszyny do pisania; zegary; instrumenty muzyczne		
Wstęgi kinematograficzne	116871	12
Pianina	117510	6
Płyty, wałki do gramofonów	117850	12
Kapelusze, parasole, laski, artykuły mody.		
Krążki, leje, stożki	118920	1

Berety	119120	1
Kapelusze filcowe	119221	5
Wyroby różne		
Wyroby z celuloidu, bakelitu, galalitu i inne	121000	1
Guziki z metali pospolitych	121600	2
Guziki z rogu, bakelitu, celuloidu	121720	7
Pędzle z włosów, szczeciny	123600	3
Zabawki dziecięce	124000	1
Obsadki, stylografy, pióra	124930/40	3
Oprawki i ochraniacze, spinacze	125200	2
Biżuteria nieprawdziwa	125800	1
Wyroby z pospolitych materiałów	127300	1
Wyroby ze srebra	126440	2
Towar zbiorowy	910000	3

Ogółem wywóz z Polski do Palestyny w 1936 roku — 6802 tys. złotych.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:
Warszawa, ul. Fredry 10. — Tel. 246-37, 521-06. P. K. O. 9231.

Redaktor odpowiedzialny:
P. WASSERMAN

Wydawca:
POLSKO-PALESTYŃSKA
IZBA HANDLOWA

Druk. „Monolit", Warszawa, Elektoralna 3, tel. 581-92.